

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΙΚΑ - ΕΤΑΜ

Σάββας Ρομπόλης - Γιώργος Ρωμανιάς
Βασίλειος Μαργιός - Ιωάννης Χατζηβασίλογλου

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ

ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΙΚΑ
ΕΝΙΑΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΜΙΣΘΩΤΩΝ (ΙΚΑ – ΕΤΑΜ)

Σάββας Ρομπόλης - Γιώργος Ρωμανιάς
Βασίλειος Μαργιός - Ιωάννης Χατζηβασίλογλου

Αθήνα, 2007

ISBN: 978-960-7402-32-5

Copyright ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Εμμανουήλ Μπενάκη 71Α

Τηλ.: 210 3327726, 210 3327710

Σελιδοποίηση - Εκτύπωση:

ΚΑΜΠΥΛΗ ADV.

Αντιγόνης 60 & Λένορμαν

Τηλ.: 210 5156820, Fax: 210 5156811

e-mail: info@kambili.gr

Περιεχόμενα

Πρόλογος	5
1. Εισαγωγή	9
2. Μεθοδολογία	13
3. Βασικά Στατιστικά Στοιχεία	19
4. Παραδοχές	31
5. Αναλογιστική Ανάπτυξη.....	35
6. Αναλογιστικές Προβολές	43
7. Δέσμη Συμπερασμάτων και Προτάσεων	51
Παράρτημα	71
Βιβλιογραφία	104

Πρόλογος

Οι εξελίξεις στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα χαρακτηρίζονται από την περίοδο ανάπτυξής τους (αρχές εικοστού αιώνα) μέχρι την σημερινή περίοδο (αρχές εικοστού πρώτου αιώνα) της απορρυθμίσεώς τους.

Έτσι, στις μέρες μας το σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων δέχεται μια σοβαρή αμφισβήτηση, η οποία στηρίζεται στη λαθεμένη, κατά την άποψή μας, θέση ότι «η ανάπτυξη του κράτους-πρόνοιας και των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης αποσταθεροποιεί τα δημόσια οικονομικά και η αύξηση των κοινωνικών δαπανών συμβάλλει στην αύξηση των φορολογικών βαρών η οποία με την σειρά της θέτει σε κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και ως εκ τούτου υπονομεύει τον δυναμισμό της ευρωπαϊκής και της ελληνικής οικονομίας».

Αντίθετα, το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ με την ερευνητική του δραστηριότητα και ειδικότερα με την έρευνά του στα ζητήματα της κοινωνικής προστασίας έχει αποδείξει ότι οι δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης, ως αναπαραγωγικές και όχι ως καταναλωτικές δαπάνες, αποτελούν συστατικό στοιχείο της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Με αυτήν την επιστημονική αφετηρία, το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ εκπόνησε και παρουσίασε τον Απρίλιο του 2001 την «Αναλογιστική μελέτη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης - Δέση προτάσεων», σε μία προσπάθεια υπεύθυνης και αποτελεσματικής παρέμβασης της ΓΣΕΕ στην σε εξέλιξη ευρισκόμενη, τότε, διαδικασία μεταβολών στο κοινωνικο-ασφαλιστικό σύστημα της χώρας μας.

Με την παρούσα Αναλογιστική μελέτη, που τα πρώτα βασικά της ευρήματα παρουσιάστηκαν τον Απρίλιο του 2005 από την ΓΣΕΕ, επιχειρούμε μία νέα επιστημονικά τεκμηριωμένη και κοινωνικά υπεύθυνη παρέμβαση στις διαγραφόμενες κυβερνητικές πρωτοβουλίες στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης.

Η μελέτη αυτή του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ συνδεδεμένη με την προοπτική του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και πιο συγκεκριμένα με το Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών (ΙΚΑ-ΕΤΑΜ), επιχειρεί να συμβάλει στην διεύρυνση των γνώσεών του συνδικαλιστικού κινήματος, στην διατύπωση τεκμηριωμένων και ποσοτικά προσδιορισμένων προτάσεων καθώς και στην ενίσχυση της επιχειρηματολογίας του σχετικά με τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις της μακροχρόνιας βιωσιμότητας και κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

Από την άποψη αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το εύρημα, μεταξύ των άλλων, της παρούσης αναλογιστικής μελέτης, σύμφωνα με το οποίο η ασκούμενη οικονομική και κοινωνική πολιτική της χώρας θα πρέπει να διαθέτει στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ πρόσθετους πόρους της τάξης του 1,4% του ΑΕΠ (2 δις ευρώ) ετησίως διαμέσου μιας δυναμικά διευρυνόμενης αναδιανομής του εισοδήματος. Οι πρόσθετοι αυτοί πόροι, όπως αποδεικνύεται από την μελέτη, θα συμβάλλουν στο σχηματισμό του αναγκαίου αποθεματικού κεφαλαίου, το οποίο εξανεμίστηκε τα προηγούμενα χρόνια, προκειμένου να καταστεί δυνατή η χρηματοδότηση των συντάξεων του Ταμείου μετά το 2025.

Η έκδοση της Αναλογιστικής μελέτης του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, θέτει στην διάθεση των ελληνικών συνδικάτων, της επιστημονικής κοινότητας και των πολιτών ευρύτερα, επεξεργασίες και αναλύσεις που επιδιώκουν να συμβάλλουν στον γόνιμο διάλογο και προβληματισμό για το μέλλον του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και πιο συγκεκριμένα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

Ελπίζοντας ότι το εγχείρημα αυτό θα επιτύχει το στόχο του, η διοίκηση του ΙΝΕ, ο επιστημονικός διευθυντής, οι συγγραφείς της μελέτης και το επιστημονικό δυναμικό του ΙΝΕ, θα θεωρήσουν ως θετική συμβολή την κατάθεση όχι μόνο παρατηρήσεων αλλά και διαφορετικών προσεγγίσεων σχετικά με την Αναλογιστική μελέτη, τις παραδοχές, την μεθοδολογία, την ανάλυση και τα συμπεράσματα.

Χρήστος Πολυζωγόπουλος
Πρόεδρος ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον Απρίλιο 2001, η ΓΣΕΕ παρουσίασε την εργασία του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ «ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ – ΔΕΣΜΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ», σε μια προσπάθεια υπεύθυνης και αποτελεσματικής παρέμβασής της, στην σε εξέλιξη ευρισκόμενη, τότε, διαδικασία μεταβολών του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος της χώρας.

Τον Απρίλιο 2005, η ΓΣΕΕ παρουσίασε τα πρώτα αλλά βασικά ευρήματα της νέας Αναλογιστικής μελέτης του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ και επιχειρώντας μια νέα υπεύθυνη παρέμβαση στις διαγραφόμενες κυβερνητικές πρωτοβουλίες στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης.

Η παρούσα Αναλογιστική μελέτη αποτελεί συνέχεια και συμπλήρωση και όχι απλή επικαιροποίηση της μελέτης του 2001.

Εν τούτοις, ανάμεσα στις δύο αυτές μελέτες διαπιστώνονται συγκεκριμένες διαφορές και αποκλίσεις:

- Η μελέτη του 2001 κάλυπτε το σύνολο του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης της χώρας μας (πλην ΔΗΜΟΣΙΟΥ, ΟΓΑ και κατά περίπτωση ΝΑΤ) ενώ η σημερινή μελέτη καλύπτει μόνον το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.
- Η μελέτη του 2001 είχε στηρίξει τις αναλογιστικές της προσεγγίσεις, στη μέθοδο των «μέσων όρων», σ' αντίθεση με τη σημερινή μελέτη που στηρίζεται σε πραγματικά στοιχεία και ακολουθεί τη μέθοδο «άτομο προς άτομο», με συνέπεια να οδηγεί σε περισσότερο αξιόπιστα συμπεράσματα και πορίσματα.

Οι διαφορές και αποκλίσεις αυτές δικαιολογούνται, απολύτως, από τη νέα, σε σχέση με εκείνη του 2001, κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί, σήμερα, στη χώρα μας αλλά και από τις δικές μας δυνατότητες στη συγκέντρωση και χρήση πρωτογενών στοιχείων για τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους.

Τη νέα πραγματικότητα ορίζει, κυρίως, η ψήφιση και θέση σε ισχύ του Ν. 3029/2002 με τον οποίο (μεταξύ άλλων):

- Εξασφαλίστηκε, σύμφωνα με την σχετική διάταξη του Ν. 3029/02, η πλεονασματική λειτουργία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ για μια υπερεικοσαετή περίοδο, διαμέσου και της θέσπισης ετήσιας ποσοστιαίας χρηματοδότησής του, από τον κρατικό προϋπολογισμό (1 % του ΑΕΠ),
- Προβλέφθηκε η περαιτέρω, μέχρι το 2032, διασφάλιση της πλεονασματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, με τη νομοθέτηση της μέριμνας διεξαγωγής πλήρων αναλογιστικών μελετών, ανά 5ετία και καταβολής συμπληρωματικού ποσού χρηματοδότησης, με ευθύνη του κράτους,
- Προγραμματίστηκε, με την καταβολή του οφειλόμενου ποσού, η επιδιωκόμενη εδώ και δεκαετίες, ένταξη, στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (που μετατρέπεται σε ενιαίο και βιώσιμο φορέα κοινωνικής ασφάλισης του συνόλου της μισθωτής εργασίας του ιδιωτικού τομέα), των 8 ειδικών Ταμείων και Κλάδων κύριας σύνταξης.
- Αυτονομήθηκε η επικουρική από την κύρια ασφάλιση με τη σύσταση αντίστοιχου ανεξάρτητου ειδικού φορέα.

Με τις ρυθμίσεις αυτές, όπως και με άλλες μικρότερης εμβέλειας, του Ν. 3029/2002 (αλλά και του Ν. 3232/2004 όπως και άλλων νόμων), διαμορφώθηκε μια εντελώς νέα πραγματικότητα στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας. Ως συνέπεια της

νέας αυτής πραγματικότητας, οι επιδιώξεις της Αναλογιστικής μελέτης αποσκοπούν, κυρίως, στον ποσοτικό και αναλογιστικό προσδιορισμό των αλλαγών που έχει επιφέρει ο Ν. 3029/2002, με συγκεκριμένη αναφορά το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

Ασφαλώς, η διαπίστωση, ότι, επιδιώκεται, με διάφορες προφάσεις των φορέων άσκησης της κοινωνικο-ασφαλιστικής πολιτικής, η ανατροπή της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης του 2002 και ότι η ΓΣΕΕ είναι αναγκασμένη να στηρίξει τη μεταρρύθμιση αυτή, δεν αφαιρεί το δικαίωμα που αποτελεί και καταστατική υποχρέωση της Συνομοσπονδίας, να επιδιώκει τη βελτίωση της παρεχόμενης κοινωνικής προστασίας προς τη μεγάλη πλειοψηφία των ασφαλισμένων και συνταξιούχων. Πράγματι, από τα πορίσματα της νέας Αναλογιστικής μελέτης προκύπτει η απίστευτη έκταση της φτώχειας που δυναστεύει την πλειοψηφία των συνταξιούχων και η ανάγκη άμεσων παρεμβάσεων για τη βελτίωση της θέσης των πληθυσμιακών αυτών στρωμάτων.

Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ με την έκδοση της νέας Αναλογιστικής μελέτης για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ επιδιώκει να ενημερώσει επαρκώς, την κοινή γνώμη, τα συνδικάτα και τους λοιπούς κοινωνικούς φορείς, την κυβέρνηση και τους πολιτικούς σχηματισμούς, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα ερευνητικά κέντρα, με εξαιρετικώς ενδιαφέροντα, πρωτότυπα και αξιόπιστα ευρήματα, ικανά να προσανατολίσουν τη γενικότερη συζήτηση που έχει, ήδη, αρχίσει, στις σωστές κατευθύνσεις και να προκαλέσουν τους ανάλογους χρήσιμους προβληματισμούς.

Τέλος, η μελέτη ολοκληρώνεται με την κριτική αποτίμηση των απόψεων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) αναφορικά με τις εξελίξεις και τις προοπτικές του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (Παράρτημα) στην Ελλάδα καθώς και με την σχετική με το περιεχόμενό της βιβλιογραφία.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στην Αναλογιστική μελέτη 2001 του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ υπενθυμίζεται ότι είχαν εκτιμηθεί, κατά την ανάπτυξη των αναλογιστικών ισοζυγίων και των χρηματορροών, μεγάλος αριθμός εναλλακτικών σεναρίων και συγκεκριμένα εκτιμήθηκαν:

- 72 σενάρια για τα μακροχρόνια αναλογιστικά ισοζύγια και
- 38 σενάρια για τις χρηματορροές.

Επισημαίνεται, ακόμη, ότι, βασική μεταβλητή τόσο των 72 σεναρίων των αναλογιστικών ισοζυγίων όσο και των 38 σεναρίων των χρηματορροών, αποτέλεσε το κατά περίπτωση εκτιμώμενο Δημογραφικό Υπόδειγμα: στη μελέτη είχαν χρησιμοποιηθεί 3 εναλλακτικά Δημογραφικά Υποδείγματα.

Το 1^ο Δημογραφικό Υπόδειγμα στηριζόταν στην παραδοχή, ότι, η απασχόληση θα παρουσίαζε αύξηση μέχρι να φθάσει στο ποσοστό 72 % στο οποίο και επρόκειτο να σταθεροποιηθεί.

Το 2^ο Δημογραφικό Υπόδειγμα στην παραδοχή αύξησης της απασχόλησης μέχρι σταθεροποίησής της στο ποσοστό 62 % και το 3^ο στην παραδοχή αύξησης της απασχόλησης μέχρι σταθεροποίησής στο ποσοστό 82 %.

Κεντρικό σημείο των εκτιμήσεων όλων των πιο πάνω σεναρίων, αποτέλεσε ο παράλληλος διπλός υπολογισμός τους με βάση τον αριθμό των, εκάστοτε, περιλαμβανομένων ασφαλιστικών Ταμείων. Πράγματι, στους υπολογισμούς περιλαμβάνονταν:

- Είτε το σύνολο των ασφαλιστικών Ταμείων εκτός ΟΓΑ, ΝΑΤ και ΔΗΜΟΣΙΟΥ,

- Είτε το σύνολο των ασφαλιστικών Ταμείων εκτός ΟΓΑ και ΔΗΜΟΣΙΟΥ (δηλαδή στη δεύτερη αυτή ομάδα υπολογισμών περιλαμβάνόταν και το NAT).

Εν τούτοις, η πρακτική αυτή, της συνεκτίμησης των μεγεθών του συνόλου των ασφαλιστικών Οργανισμών για την εξαγωγή συνολικών συμπερασμάτων για την κοινωνικο-ασφαλιστική κατάσταση της χώρας, που ακολουθείται, γενικώς, παρουσιάζει, ειδικά για την Ελλάδα, με την μεγάλη διασπορά των κοινωνικο-ασφαλιστικών καλύψεων και τις εξίσου μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των καλύψεων αυτών, εγγενή σοβαρά μειονεκτήματα:

- Οδηγεί, μέσω αλγεβρικών αθροισμάτων των άνω ασφαλιστικών μεγεθών *σε κρυφούς συμψηφισμούς των υφιστάμενων ανισοτήτων* (π.χ. ο υπολογισμός των μέσων συντάξεων για το σύνολο των ασφαλιστικών φορέων αρχίζει να στερείται νοήματος όταν οι διάφοροι ασφαλιστικοί Οργανισμοί χορηγούν συντάξεις με μεγάλες μεταξύ τους αποκλίσεις),
- Αδυνατεί να εντοπίσει *τις πηγές των προβλημάτων* αφού με τα αλγεβρικά αθροίσματα και τους επαγόμενους συμψηφισμούς, *η αναδυόμενη εικόνα ωραιοποιεί την υφιστάμενη, ενδεχομένως στρεβλή, πραγματικότητα και παρέχει ένα νέο αλλά πάντως, ανύπαρκτο «κοινωνικό είδωλο»* (π.χ. οι μέσες συνολικές συντάξεις, ως προϊόν μεγάλων αποκλίσεων των κατά ασφαλιστικό φορέα συντάξεων, μπορεί να αποδίδουν μια ικανοποιητική η και υψηλού επιπέδου ασφαλιστική κάλυψη των συνταξιούχων, ενώ, την ίδια περίοδο, η μάζα των καταβαλλομένων συντάξεων μπορεί να βρίσκεται κάτω από τα όρια της φτώχειας),
- Στερείται της δυνατότητας, ως επακόλουθη συνέπεια της προηγούμενης αδυναμίας εντοπισμού των πηγών των προβλημάτων, να ανιχνεύσει, προκρίνει και εφαρμόσει *τα αναγκαία μέτρα πολιτικής* για την αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας του συστήματος και

- Τελικά, με την παρεμπόδιση της ευκρινούς διάκρισης των εστιών του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης όπου συσσωρεύονται οι αναπηρίες του και είναι έντονη η προβληματικότητα της λειτουργίας του και όπου επιβάλλεται, συνεπώς, να κατευθυνθούν, κατά προτεραιότητα, οι προερχόμενοι από τον κρατικό προϋπολογισμό οικονομικοί πόροι, **δεν επιτρέπει στην Πολιτεία να καταλείψει, πράγματι, τους εκάστοτε διατιθέμενους κρατικούς πόρους κατά τρόπο κοινωνικά αποτελεσματικό αλλά και οικονομικά βέλτιστο.** Πράγματι, δεν αποκλείεται η πιθανότητα να καταβάλλονται υψηλού κόστους κρατικοί πόροι, χωρίς, εν τούτοις, να βελτιώνεται η κοινωνική αποδοτικότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, τουλάχιστον σε σχέση με τη μεγάλη πλειοψηφία των ασφαλισμένων και συνταξιούχων.

Κατά την περίοδο κατάρτισης της πρώτης Αναλογιστικής μελέτης του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, δεν ήταν δυνατή η εξασφάλιση από τους μελετητές των κατ' άτομο στατιστικών στοιχείων και επομένως ελήφθησαν υπ' όψη οι συναφείς μέσοι όροι. Η συναγωγή των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων, όμως, της μελέτης και κυρίως, η προσπάθεια ανάδειξης της δέσμης προτάσεων, κατέστησαν σαφή τα πιο πάνω μειονεκτήματα. Είναι, συνεπώς, εύλογο, ότι, με την παρούσα νέα προσπάθεια έχει τεθεί, ως πρωταρχικός στόχος, η επιτυχής και εξ υπαρχής αντιμετώπιση των μειονεκτημάτων αυτών.

Με βάση, ακριβώς, την αποκτηθείσα εμπειρία και με συνεκτίμηση των σημερινών αναγκών και κυρίως **της ανάγκης εξειδίκευσης των επιβαλλόμενων μέτρων πολιτικής** για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας, στο μέλλον, του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος της χώρας, κρίνουμε, ότι:

Ο εντοπισμός των προβλημάτων του συστήματος και των αντίστοιχων αιτιών τους, οφείλει να αποκτήσει, με αντίστοιχες αναλογιστικές σε βάθος, κατά περίπτωση, προσεγγίσεις, εξειδικευμένο, κατά μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες, χαρακτήρα, ώστε να αποφευχθούν κρυφοί

συμψηφισμοί και αναιρέσεις και σχηματισμοί στρεβλής κοινωνικο-ασφαλιστικής εικόνας και να καταστεί δυνατή, η εν συνεχεία, επεξεργασία και επιλογή των αναγκαίων μέτρων πολιτικής.

Με την παρούσα εργασία, προχωρούμε σε ένα πρώτο βήμα: τη μελέτη του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ που, άλλωστε, καλύπτει, κοινωνικο-ασφαλιστικά, τη μεγάλη πλειοψηφία των εκπροσωπούμενων από τη ΓΣΕΕ, ασφαλισμένων και συνταξιούχων.

Εξάλλου, ο νέος προσανατολισμός της Αναλογιστικής μελέτης και η επικέντρωσή της στη διασφάλιση της πλεονασματικής και κοινωνικά αποτελεσματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, κατέστη αναγκαίος και για δυό ακόμη, πρόσθετους λόγους:

Πρώτον, η νέα πλήρης και πραγματική βάση δεδομένων που μας έδινε τη δυνατότητα αναλογιστικών προσεγγίσεων με τη μέθοδο «άτομο προς άτομο» και όχι με τη μέθοδο «των μέσων όρων» και συναγωγής των πλέον αξιόπιστων συμπερασμάτων. Η πλήρης αυτή βάση δεδομένων, όμως, περιλαμβάνει τους ασφαλισμένους και συνταξιούχους του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και μόνον και δεν επεκτείνεται και στους ασφαλισμένους των λοιπών Ταμείων και

Δεύτερον, η ψήφιση του Ν. 3029/2002 που έλαβε μέρος για την ενοποίηση των 8 ειδικών Ταμείων και την ένταξή τους στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ώστε, μετά την 1.1.2008, το αργότερο, η μισθωτή εργασία του ιδιωτικού τομέα θα καλύπτεται, στο μέγιστο τμήμα της, από ένα και μόνο βιώσιμο οικονομικά και αποτελεσματικό κοινωνικά ασφαλιστικό φορέα.

Κατά συνέπεια, το βάρος επικεντρώνεται πλέον, **στην οικονομική βιωσιμότητα με όρους κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ενιαίου αυτού φορέα κοινωνικής ασφάλισης** της μισθωτής εργασίας του ιδιωτικού τομέα.

Στην παρούσα εργασία, έχουν συνεκτιμηθεί και αξιολογηθεί, αναλογιστικά, οι παράμετροι λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ όπως

αυτές καθορίζονται στις ρυθμίσεις του Ν. 3029/2002 (σύστημα χρηματοδότησης, εντάξεις ειδικών Ταμείων, αυτονόμηση επικουρικής ασφάλισης κλπ), με παράλληλη, όμως, διερεύνηση και αναλογιστική ποσοτικοποίηση των αναμενόμενων εξελίξεων σε περίπτωση που δεν υλοποιηθούν οι προβλέψεις του Ν. 3029/2002.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, οι αναλογιστικές προσεγγίσεις της παρούσας μελέτης στηρίχθηκαν σε συγκεκριμένη Τράπεζα (Βάση) Δεδομένων για τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Στη Βάση αυτή Δεδομένων περιλαμβάνονται τα πραγματικά ασφαλιστικά στοιχεία του αντίστοιχου πληθυσμού, χωρίς, βέβαια, ονομαστική αναφορά.

Για τη συγκέντρωση των πρωτογενών αυτών στοιχείων, οφείλουμε να σημειώσουμε την ευγενική ανταπόκριση του Διοικητή του ΙΚΑ, Καθηγητή Γιάννη Βαρθολομαίου αλλά και της Διεύθυνσης Πληροφορικής του Ιδρύματος, στη σχετική προσπάθειά μας. Βέβαια, η περαιτέρω ταξινόμηση, επιλογή, ανάλυση και αναλογιστική μεταχείριση και αξιοποίηση των συγκεντρωθέντων πρωτογενών στοιχείων, έγινε από τους μελετητές στους οποίους ανήκει εξ ολοκλήρου η αντίστοιχη ευθύνη. Επισημαίνουμε, επίσης, ότι για τις αναλογιστικές προσεγγίσεις χρησιμοποιήθηκαν τα αναλογιστικά μοντέλα του ελληνικού Οίκου αναλογιστικών μελετών **Prudential**.

Για λόγους πληρότητας στην ενημέρωση, σε σχέση με τα χρησιμοποιηθέντα στοιχεία, διευκρινίζεται, ότι έχει αποφευχθεί η χρήση των στοιχείων που ανακοινώνει, κατά καιρούς η Διεύθυνση Αναλογιστικών Μελετών και Στατιστικής του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Τα στοιχεία αυτά δεν συμφωνούν με τα αντίστοιχα που διαθέτει η Διεύθυνση Πληροφορικής του Ιδρύματος, τα οποία και έχουμε επιλέξει και χρησιμοποιήσει. Με δεδομένο, ότι, μεταξύ των στοιχείων της Διεύθυνσης Αναλογιστικών Μελετών

και Στατιστικής και εκείνων της Διεύθυνσης Πληροφορικής διαπιστώνονται ουσιώδεις αποκλίσεις, κρίνουμε σκόπιμο να επισημάνουμε, ότι, τα στοιχεία της Διεύθυνσης Αναλογιστικών Μελετών και Στατιστικής «δεν αναφέρονται στο σύνολο των εργοδοτών και των ασφαλισμένων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ διότι προέρχονται αποκλειστικά από την επεξεργασία των Αναλυτικών Περιοδικών Δηλώσεων (ΑΠΔ) και βασίζονται μόνο στις ελεγμένες κατά το χρόνο εργασίας, εγγραφές» (βλ. «ΙΚΑ - ΜΗΝΙΑΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ», Πρόλογος, σελ. 1).

Κατά συνέπεια, στα χρησιμοποιηθέντα στοιχεία, περιλαμβάνεται το σύνολο των ασφαλισμένων (ακόμη και εκείνοι που έχουν μία (1) μόνον ημέρα ασφάλισης) και το σύνολο των εργοδοτών. Περιλαμβάνονται, επίσης, οι οικοδομικές επιχειρήσεις και όλοι οι εργαζόμενοι στην οικοδομή.

Σε σχέση με το ύψος της περιουσίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ που έχει ληφθεί ως βάση υπολογισμού της εξέλιξης των αποθεματικών και των επενδύσεων του Ιδρύματος (βλ. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) συνεκτιμήθηκαν τα στοιχεία του ΠΙΝΑΚΑ 1:

Πίνακας 1

<i>Ανάλυση Αποθεματικών του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ κατά την 31/12/2004</i>	
Περιουσία του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ	5,555 δις €
Μείον	
Οφειλές προς του ΕΤΕΑΜ	2 δις. €
Λοιπές οφειλές	0,4 δις.€
Αποθεματικά του ΙΚΑ -ΕΤΑΜ	3,155 δις €

Το ποσό αυτό των 3,155 δις € δεν συμφωνεί με το αναγραφόμενο αντίστοιχο ποσό στον Κοινωνικό Προϋπολογισμό του 2004 (3,9 δις €), επειδή στο ποσό του Κοινωνικού Προϋπολογισμού δεν έχει συνεκτιμηθεί το σύνολο των οφειλών του Ιδρύματος.

3. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στην επιλογή των πηγών άντλησης των στατιστικών στοιχείων, επισημαίνεται ότι έχει αποφευχθεί η χρήση των αντίστοιχων καταγραφών των ετήσιων Κοινωνικών Προϋπολογισμών ή γνωστών εκδόσεων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

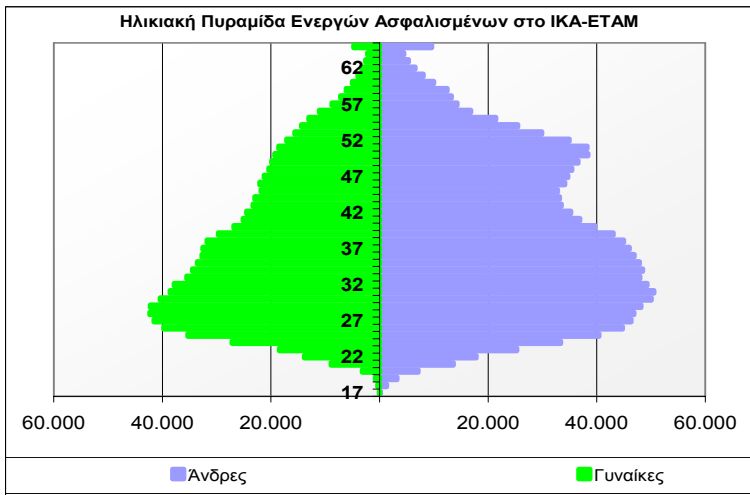
Αντίθετα, τα στοιχεία που έχουν χρησιμοποιηθεί και επεξεργασθεί, με βάση κριτήρια επιλογής των μελετητών, επιτρέπουν να καταστεί δυνατή η χρήση τους ως βάσης των αναλογιστικών μας προσεγγίσεων:

Πρώτον, αναφέρονται στην τελευταία χρονική περίοδο (Δεκέμβριος 2004) και

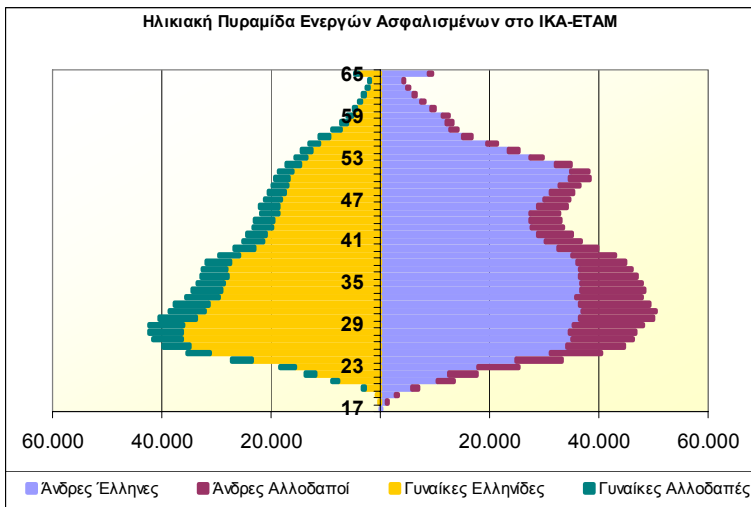
Δεύτερον, χρησιμοποιούνται για πρώτη φορά και προέρχονται από την βάση δεδομένων του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ.

Α. Στατιστικά Στοιχεία των Ενεργών Ασφαλισμένων

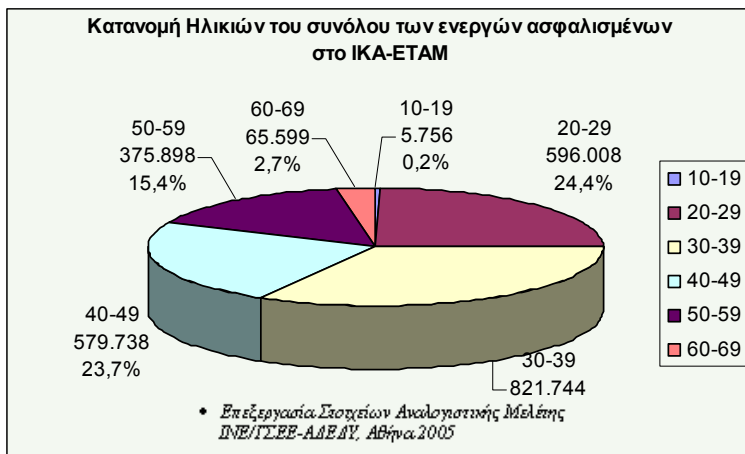
Γράφημα 1

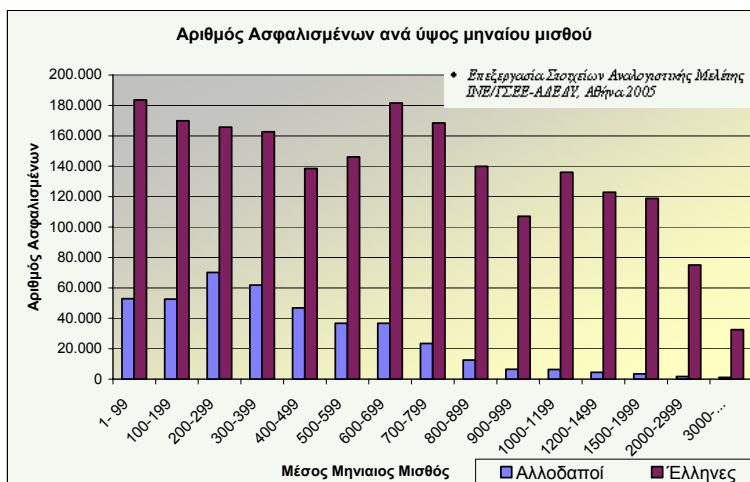
Γράφημα 2

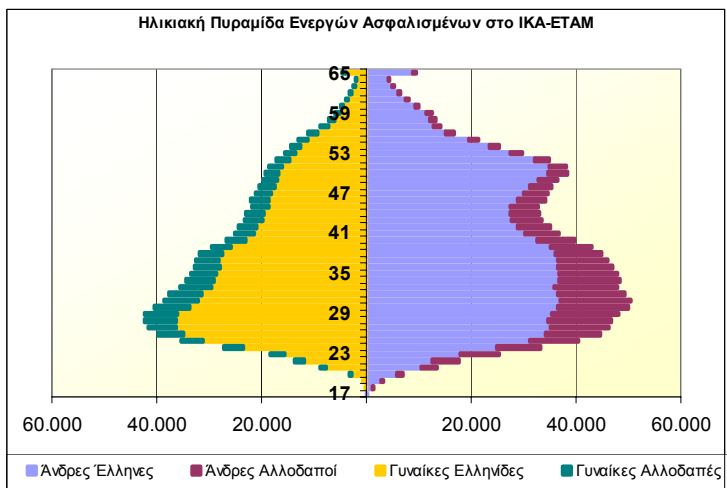
Γράφημα 3

Γράφημα 4

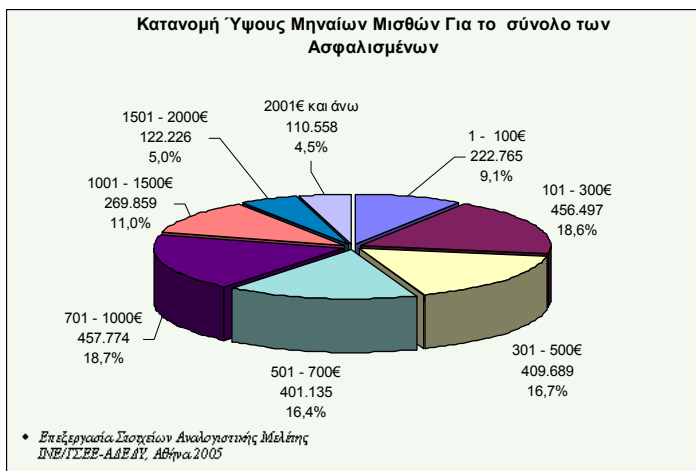

Γράφημα 5

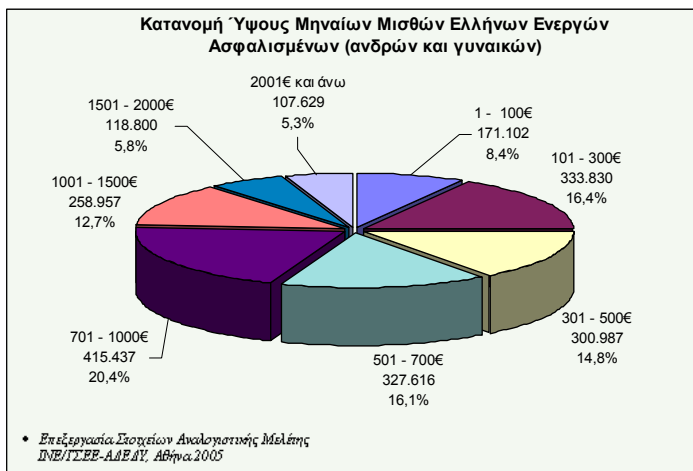

Σημείωση: Το Γράφημα 5 δεν αποτυπώνει απολύτως συγκρίσιμη εικόνα, επειδή αναφέρεται σε συνολικό πληθυσμό Ελλήνων ασφαλισμένων στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ 2.034.358 και σε συνολικό πληθυσμό αλλοδαπών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ 416.145.

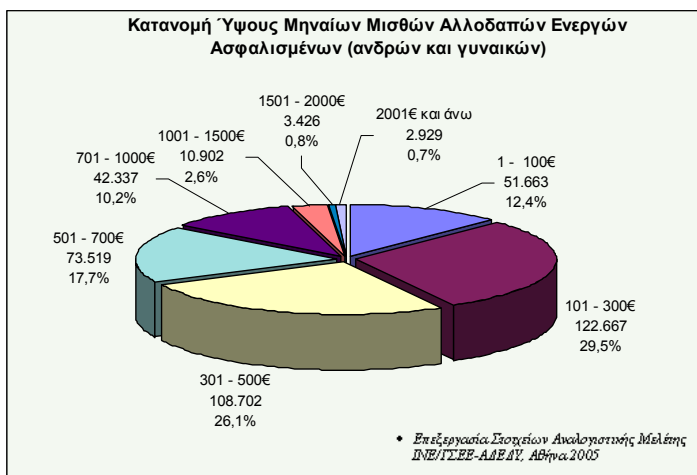
Γράφημα 6

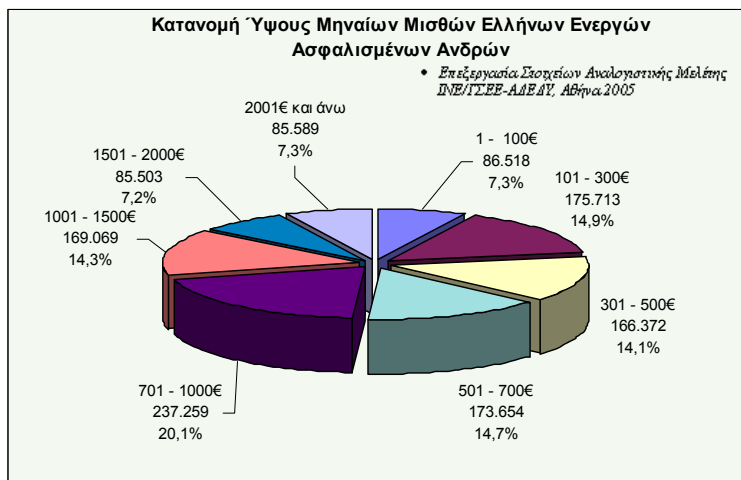
Γράφημα 7

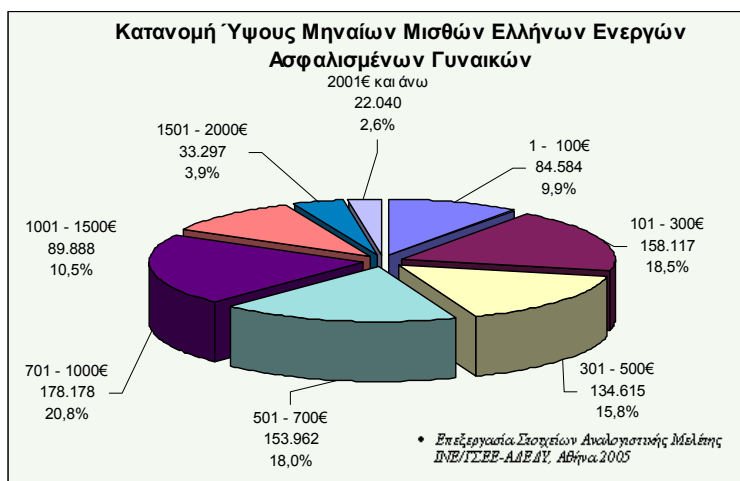
Γράφημα 8

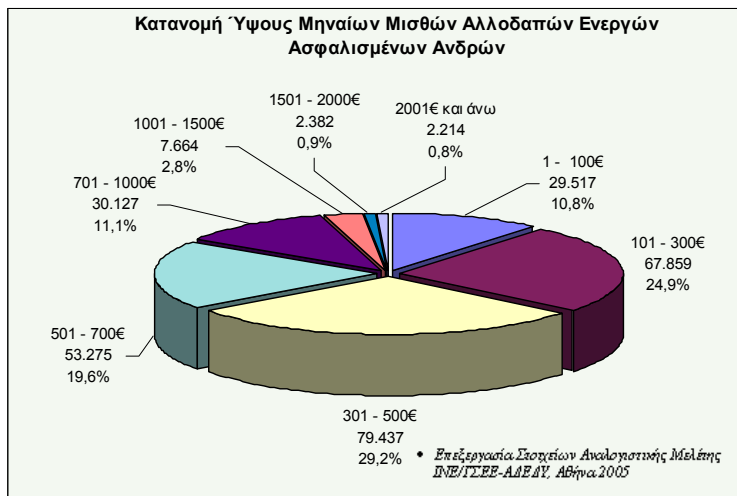
Γράφημα 9

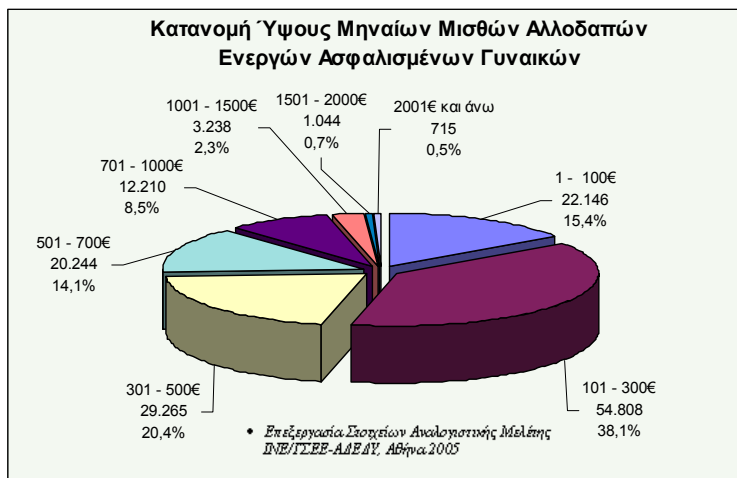
Γράφημα 10

Γράφημα 11

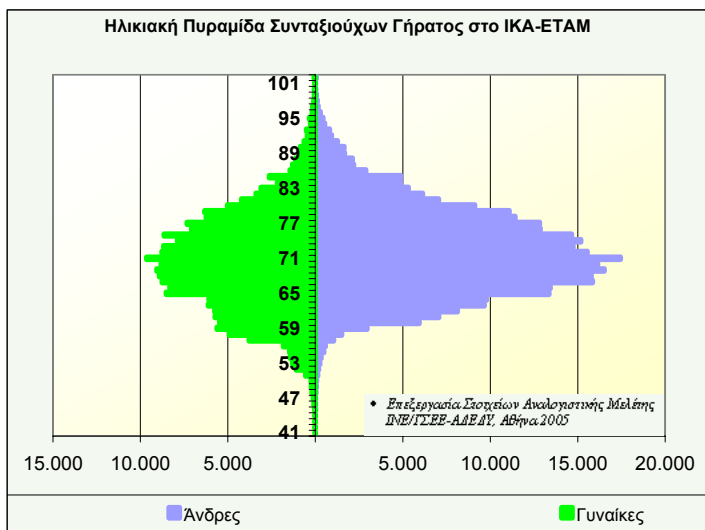

Γράφημα 12

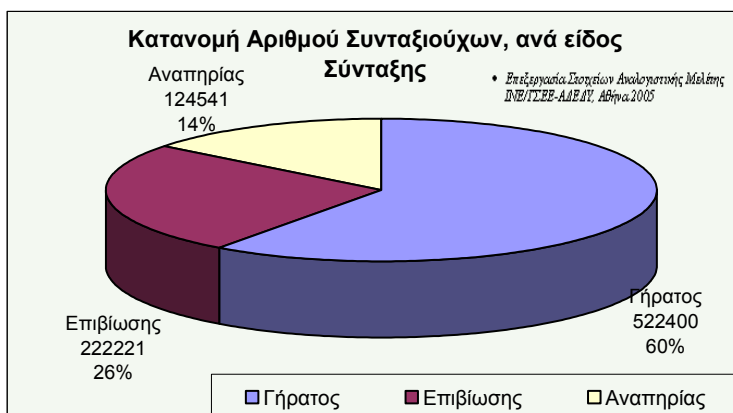

Β. Στατιστικά Στοιχεία των Συνταξιούχων

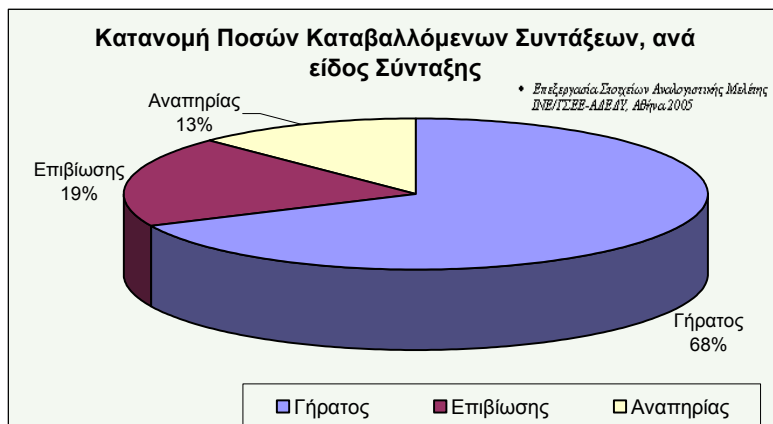
Γράφημα 13

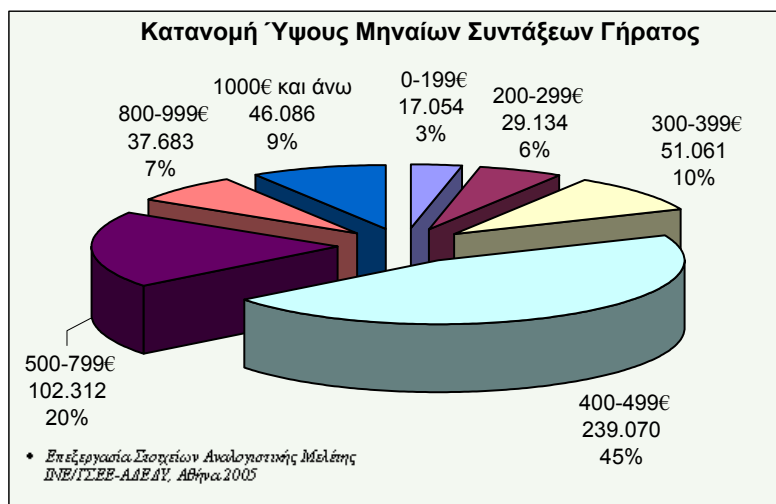
Γράφημα 14

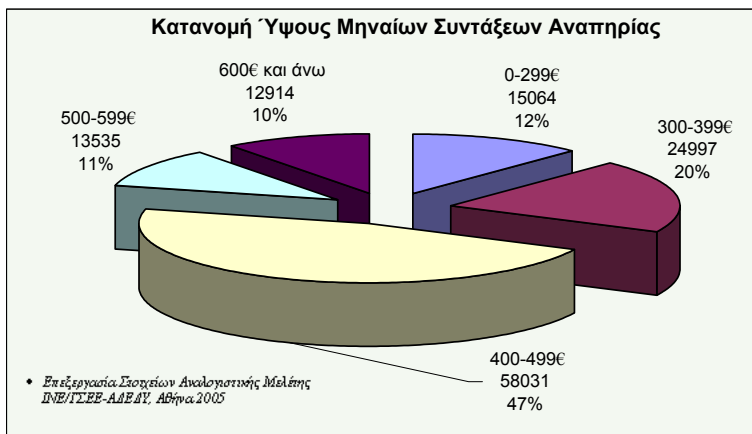
Γράφημα 15

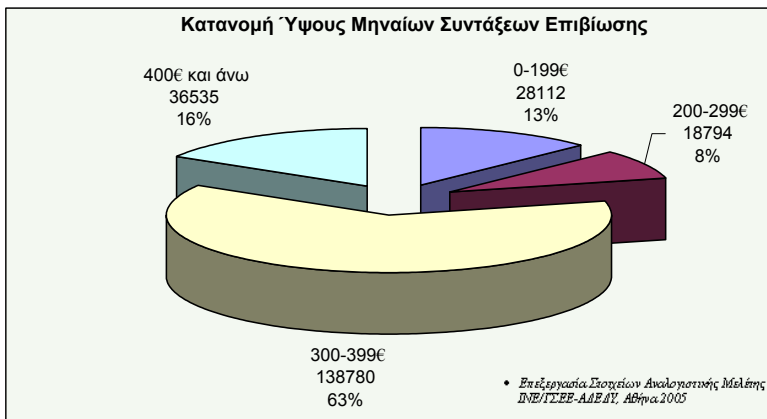
Γράφημα 16

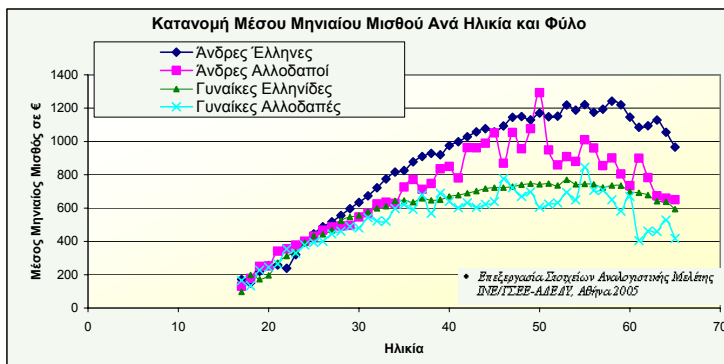
Γράφημα 17

Γράφημα 18

Γράφημα 19

Πίνακας 2

Αριθμός ασφαλισμένων, αριθμών ημερών εργασίας και μέσο ημερομίσθιο.

Χώρα Προέλευσης	Αριθμός Ασφαλισμένων		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Ελλάδα	1.179.677	854.681	2.034.358
Άλλες χώρες	272.475	143.670	416.145
Σύνολο	1.452.152	998.351	2.450.503

Χώρα Προέλευσης	Μέσος αριθμός ημερών εργασίας ανά μήνα		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Ελλάδα	17,62	17,67	17,64
Άλλες χώρες	13,76	14,95	14,17
Σύνολο	16,90	17,28	17,05

Χώρα Προέλευσης	Μέσο ημερομίσθιο		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Ελλάδα	54,17	40,67	48,50
Άλλες χώρες	38,63	29,52	35,48
Σύνολο	51,26	39,06	46,29

4. ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ

1. Αναλογιστικές Παραδοχές

1.1. Πίνακας Θνησιμότητας	EVK 2000
1.2 Τεχνικό επιτόκιο	2,25%, πλέον πληθωρισμού, λαμβάνοντας υπ όψιν ολόκληρη την καμπύλη επιτοκίων καθώς και το χρονοδιάγραμμα καταβολών των παροχών
1.3 Πληθωρισμός	Η μελέτη εκπονείται σε περιβάλλον σταθερών τιμών. Συνεπώς για τους σκοπούς της μελέτης, τα μεγέθη είναι αποπληθωρισμένα
1.4 Μακροχρόνιος ρυθμός απόδοσης Επενδύσεων σε σταθερές τιμές (δηλαδή καθαρή από πληθωρισμό)	2,25%, πλέον πληθωρισμού, λαμβάνοντας υπ όψιν ολόκληρη την καμπύλη επιτοκίων καθώς και το χρονοδιάγραμμα καταβολών των παροχών
1.5 ΑΕΠ κατά το 2005	175.945,7 εκατ. € <i>Βλέπε το αναθεωρημένο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης 2003 - 2006</i>
1.6 Μέσος Ετήσιος Μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης ΑΕΠ σε σταθερές τιμές	Χρησιμοποιήθηκε εναλλακτικά 3% ή 4% ή 5%
1.7 Δαπάνες Διοίκησης (ως ποσοστό των καταβαλλόμενων συντάξεων)	5,7% επί των καταβαλλόμενων παροχών
1.8 Εισπραξιμότητα	100%

1.9 Οφειλές ΙΚΑ σε τρίτους	Έχουν ληφθεί υπ' όψιν κατά τον υπολογισμό των αποθεματικών του Ταμείου κατά την 31/12/2004
1.10 Ασφαλιστικό Σύστημα	Το ισχύον καθεστώς κύριας σύνταξης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατά τον Απρίλιο του 2005
1.11 Ένταξη Ειδικών Ταμείων στο ΙΚΑ ΕΤΑΜ	Άρθρο 5 του Ν.3029/2002 «ΙΚΑ-ΕΤΑΜ - Έντασσόμενοι κλάδοι»

2. Λοιπές Παραδοχές

Α. Ήδη ενεργοί ασφαλισμένοι

2.A.1 Ηλικία ενεργών ασφαλισμένων	Η πραγματική ηλικία ανά ασφαλισμένο (Βλέπε Γραφήματα 1 και 2)
2.A.2 Μέση ηλικία συνταξιοδότησης	Χρησιμοποιήθηκε εναλλακτικά 61 ή 62 ή 63 ή 64 ή 65 ετών
2.A.3 Ηλικία θανάτου των ήδη ενεργών	Χρησιμοποιήθηκε ολόκληρη η πιθανοθεωρητική κατανομή της θνησιμότητας, ανά ηλικία και φύλο, όπως παρατίθενται στους αναλογιστικούς πίνακες ΕVK 2000
2.A.4 Αριθμός των ήδη ασφαλισμένων	Ελήφθη υπ' όψιν ο πραγματικός πληθυσμός, κατά την 31/12/2004
2.A.5 Ετήσια εισφορά των ήδη ενεργών	Ελήφθησαν υπ' όψιν τα ποσοστά εισφορών, βάσει των διατάξεων του ΙΚΑ καθώς και οι πραγματικοί μισθοί ανά ασφαλισμένο.

2.A.6 Ετήσια σύνταξη των ήδη ενεργών	Οι εκτιμώμενες βάσει πραγματικών δημογραφικών στοιχείων, των καταστατικών διατάξεων του ΙΚΑ, καθώς και των λοιπών παραδοχών της παρούσης, μελέτης
2.A.7 Ρυθμός αύξησης μισθολογίου/εισφορών	Αντίστοιχα με την αύξηση του ΑΕΠ
2.A.8 Ρυθμός αύξησης των συντάξεων	Θα αυξάνουν βάσει της εισοδηματικής πολιτικής
2.A.9 Αριθμός ημερομισθίων ανά έτος	Τα πραγματικά, βάσει των ανά ασφαλισμένο στοιχείων

B. Ήδη Συνταξιούχοι

2.B.1 Αριθμός των ήδη συνταξιούχων	Ο πραγματικός αριθμός των ήδη συνταξιούχων
2.B.2 Μέση ηλικία θανάτου των ήδη συνταξιούχων	Χρησιμοποιήθηκε ολόκληρη η πιθανοθεωρητική κατανομή της θνησιμότητας, ανά ηλικία και φύλο, όπως παρατίθενται στους αναλογιστικούς πίνακες EVK 2000
2.B.3 Ηλικία των ήδη συνταξιούχων	Η πραγματική ηλικία ανά συνταξιούχο
2.B.4 Ετήσια σύνταξη των ήδη συνταξιούχων	Η πραγματική βάσει δημογραφικών στοιχείων
2.B.5 Ρυθμός αύξησης των συντάξεων	Θα αυξάνουν βάσει της εισοδηματικής πολιτικής

Γ. Νέα Γενιά (Νεοπροσλαμβανόμενοι)

2.Γ.1 Μεθοδολογία εισόδου νέων γενιών	Για κάθε ενεργό ασφαλισμένο που συνταξιοδοτείται 1 νέος λαμβάνει την θέση του.
2.Γ.2 Ποσοστιαία ανάλυση ασφαλισμένων, ανά φύλο, σε μακροχρόνια βάση	α. Άνδρες 45% β. Γυναίκες 55%
2.Γ.3 Μέση ηλικία εισόδου νέων γενιών	α. Άνδρες 29 ετών β. Γυναίκες 27 ετών
2.Γ.4 Χρονικός ορίζοντας εισόδου νέων γενιών ασφαλισμένων	50 έτη
2.Γ.5 Μέσος μισθός κατά την πρόσληψη	750€

5. ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΙΤΥΞΗ

Ι.Α. ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΩΝ ΑΞΙΩΝ ΕΙΣΦΟΡΩΝ:

1. ΤΩΝ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

$$a_{\overline{x:s-x}|}^{(m)a} = \frac{N_{\overline{x:s-x}|}^{(m)a}}{D_x^a}$$

$$\text{όπου: } D_x^a = l_x^a v^x \quad \text{και} \quad N_{\overline{x:s-x}|}^{(m)a} = N_{\overline{x:s-x}|}^a - \frac{m-1}{2m}(D_x^a - D_s^a)$$

2. ΤΩΝ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ:

$$a_{\overline{y:s-y}|}^{(m)a} = \frac{N_{\overline{y:s-y}|}^{(m)a}}{D_y^a}$$

$$\text{όπου: } D_y^a = l_y^a v^y \quad \text{και} \quad N_{\overline{y:s-y}|}^{(m)a} = N_{\overline{y:s-y}|}^a - \frac{m-1}{2m}(D_y^a - D_s^a)$$

3. ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

$$\left[(cv)^{0,5} \frac{1 - (cv)^{50}}{1 - (cv)} \right] \times a_{\overline{x:s-x}|}^{(m)a}$$

4. ΤΩΝ ΝΕΟΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

$$\left[(cv)^{0,5} \frac{1 - (cv)^{50}}{1 - (cv)} \right] \times a_{\overline{y:s-y}|}^{(m)a}$$

Ι.Β. ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΩΝ ΑΞΙΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ:

1. ΤΩΝ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

$${}_{s-x}/a_x^a = \frac{D_s^a (m)}{D_x^a} a_s = \frac{D_s^a}{D_x^a} \times \frac{N_s^{(m)}}{D_s}$$

όπου: $D_x^a = l_x^a v^x$ και $N_s^{(m)} = N_s - \frac{m-1}{2m} D_s$

$$a_x^{ai} = \frac{N_x^{ai}}{D_x^a}$$

όπου: $D_x^a = l_x^a v^x$ και $N_x^{ai} = D_x^{ai} + D_{x+1}^{ai} + \dots + D_{s-1}^{ai}$

$$a_x^{aw} = \frac{N_x^{aw}}{D_x^a}$$

όπου: $D_x^a = l_x^a v^x$ και $N_x^{aw} = D_x^{aw} + D_{x+1}^{aw} + \dots + D_{s-1}^{aw} + D_s^a a_s^w$

$$a_x^{ak} = \frac{N_x^{ak}}{D_x^a}$$

όπου: $D_x^a = l_x^a v^x$ και $N_x^{ak} = D_x^{ak} + D_{x+1}^{ak} + \dots + D_{s-1}^{ak} + D_s^a a_s^k$

2. ΤΩΝ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ:

$$s-y/a_y^a = \frac{D_s^a}{D_y^a} a_s^{(m)} = \frac{D_s^a}{D_y^a} \times \frac{N_s^{(m)}}{D_s}$$

όπου: $D_y^a = I_y^a v^y$ και $N_s^{(m)} = N_s - \frac{m-1}{2m} D_s$

$$a_y^{ai} = \frac{N_y^{ai}}{D_y^a}$$

όπου: $D_y^a = I_y^a v^y$ και $N_y^{ai} = D_y^{ai} + D_{y+1}^{ai} + \dots + D_{s-1}^{ai}$

Ι.Γ. ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΩΝ ΑΞΙΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ:

1. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΛΟΓΩ ΓΗΡΑΤΟΣ

$$a_x^{(m)} = \frac{N_x^{(m)}}{D_x}$$

όπου: $D_x = l_x v^x$ και $N_x^{(m)} = N_x - \frac{m-1}{2m} D_x$
 $N_x = D_x + D_{x+1} + \dots$

$$a_x^w = \frac{N_x^w}{D_x}$$

όπου: $D_x = l_x v^x$ και $N_x^w = D_x^w + D_{x+1}^w + \dots$

$$a_x^k = \frac{N_x^k}{D_x}$$

όπου: $D_x = l_x v^x$ και $N_x^k = D_x^k + D_{x+1}^k + \dots$

2. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΛΟΓΩ ΓΗΡΑΤΟΣ

$$a_y^{(m)} = \frac{N_y^{(m)}}{D_y}$$

όπου: $D_y = I_y v^y$ και $N_y^{(m)} = N_y - \frac{m-1}{2m} D_y$

$$N_y = D_y + D_{y+1} + \dots$$

3. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

$$a_x^{(m)i} = \frac{N_x^{(m)i}}{D_x^i}$$

όπου: $D_x^i = v^x I_x^i$ και $N_x^{(m)i} = N_x^i - \frac{m-1}{2m} D_x^i$

και $N_x^i = D_x^i + D_{x+1}^i + \dots + D_{s-1}^i + N_s^i$

$$a_x^{iw} = \frac{N_x^{iw}}{D_x^i}$$

όπου: $D_x^i = v^x I_x^i$ και $N_x^{iw} = D_x^i + D_{x+1}^{iw} + \dots + D_{s-1}^{iw} + D_s^i a_s^w$

$$a_x^{ik} = \frac{N_x^{ik}}{D_x^i}$$

όπου: $D_x^i = v^x I_x^i$ και $N_x^{ik} = D_x^{ik} + D_{x+1}^{ik} + \dots + D_{s-1}^{ik} + D_s^i a_s^{ik}$

4. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

$$a_y^{(m)i} = \frac{N_y^{(m)i}}{D_y^i}$$

όπου: $D_y^i = v^y I_y^i$ και $N_y^{(m)i} = N_y^i - \frac{m-1}{2m} D_y^i$

και $N_y^i = D_y^i + D_{y+1}^i + \dots + D_{s-1}^i + N_s^i$

5. ΤΩΝ ΗΔΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΧΗΡΩΝ (ΓΥΝΑΙΚΩΝ)

$$a_y^{(m)w} = \frac{N_y^{(m)w}}{D_y^w}$$

όπου: $D_y^w = v^y I_y^w$ και $N_y^{(m)w} = N_y^w - \frac{m-1}{2m} D_y^w$

και $N_y^w = D_y^w + D_{y+1}^w + \dots$

6. ΤΩΝ ΗΔΗ ΟΡΦΑΝΩΝ (ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΣ ΦΥΛΟΥ)

$$a_{(k)-z}^{(m)} = \frac{1-v^{(k)-z}}{1-v}$$

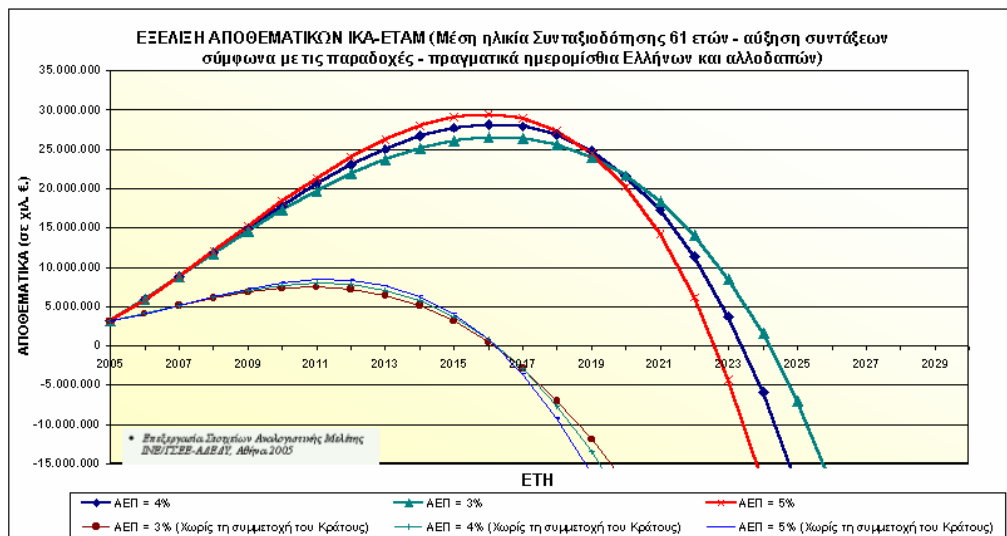
$$\text{όπου: } v = (1+i)^{-1}$$

$z =$ η ηλικία του κάθε τέκνου, κατά την στιγμή
εκπόνησης της μελέτης

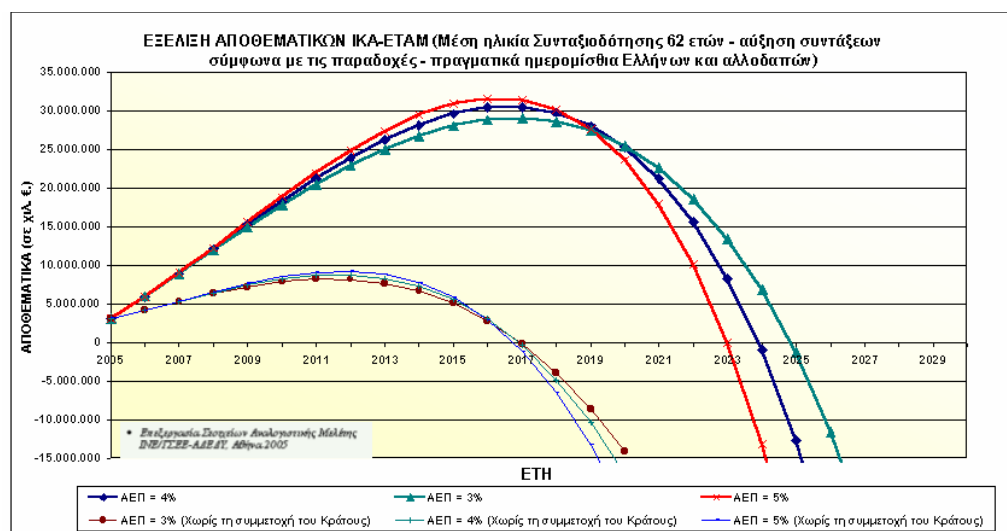
$(k) =$ η, αναλόγως των σπουδών, μέγιστη ηλικία
ασφαλιστικής κάλυψης του κάθε τέκνου.

6. ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΒΟΛΕΣ

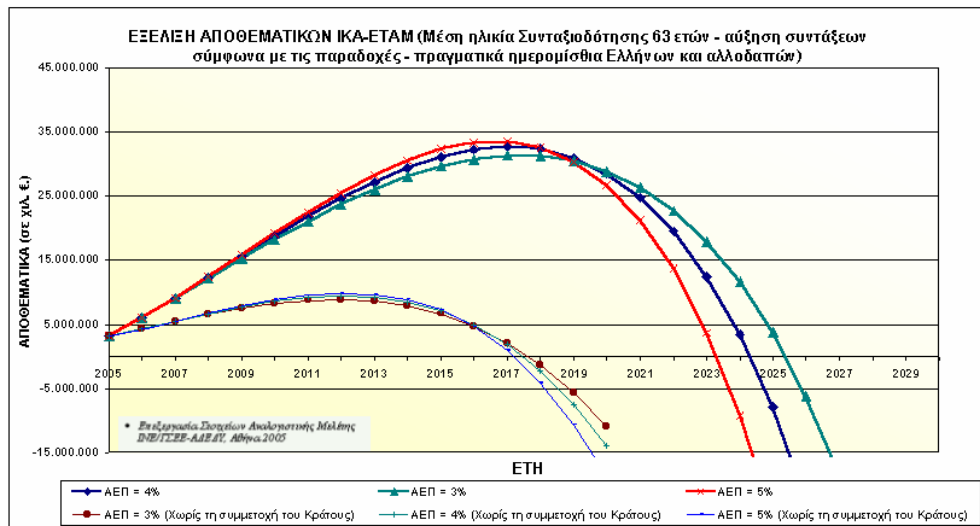
Διάγραμμα 1

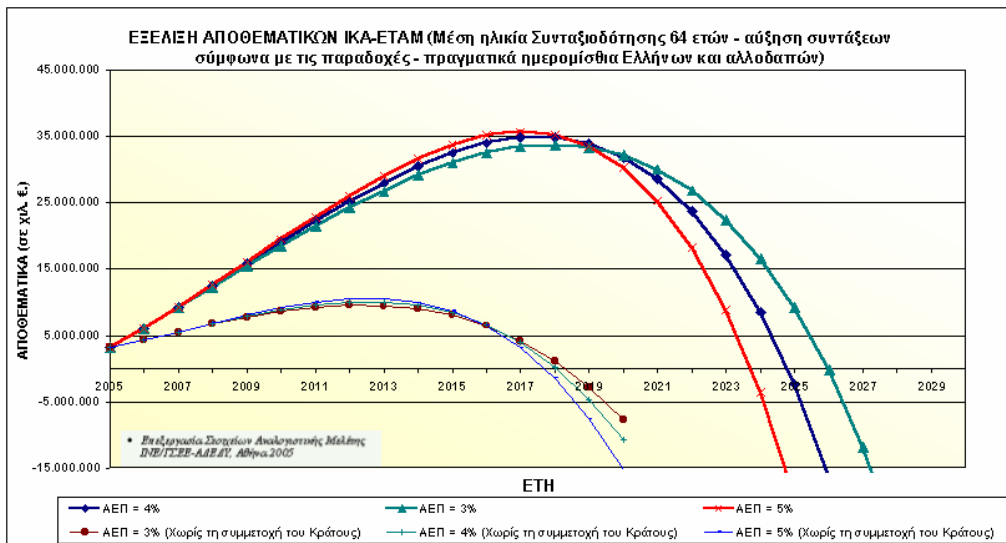
Διάγραμμα 2

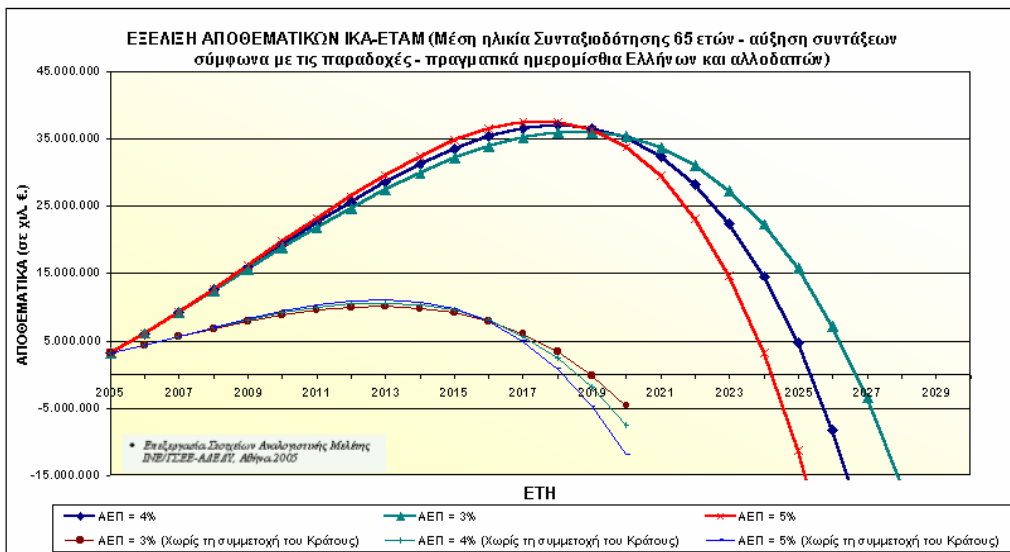
Διάγραμμα 3

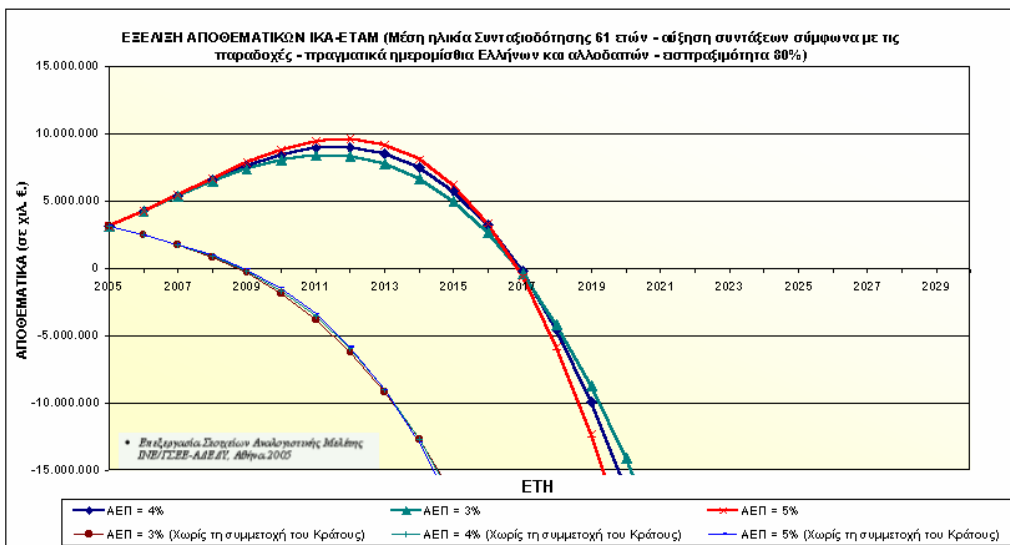
Διάγραμμα 4

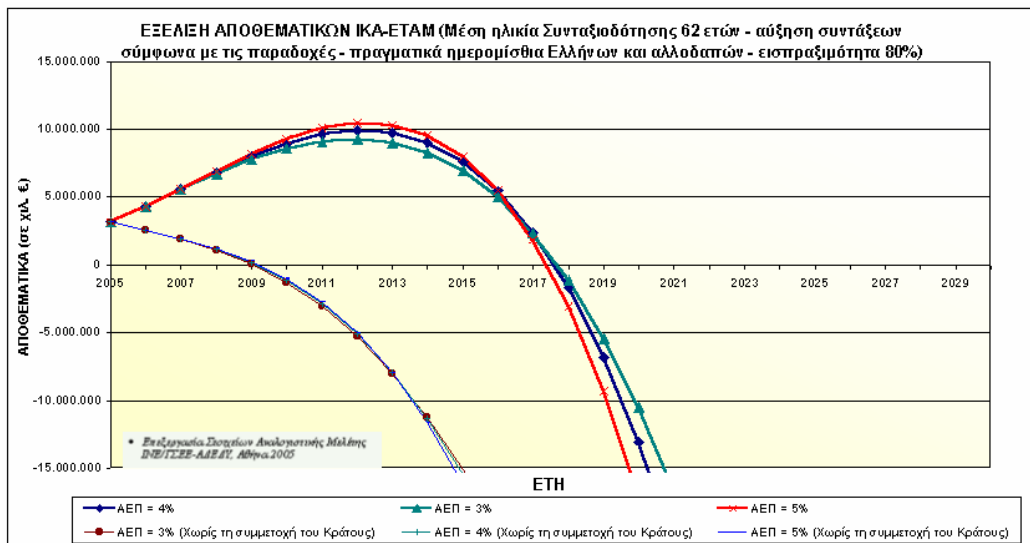
Διάγραμμα 5

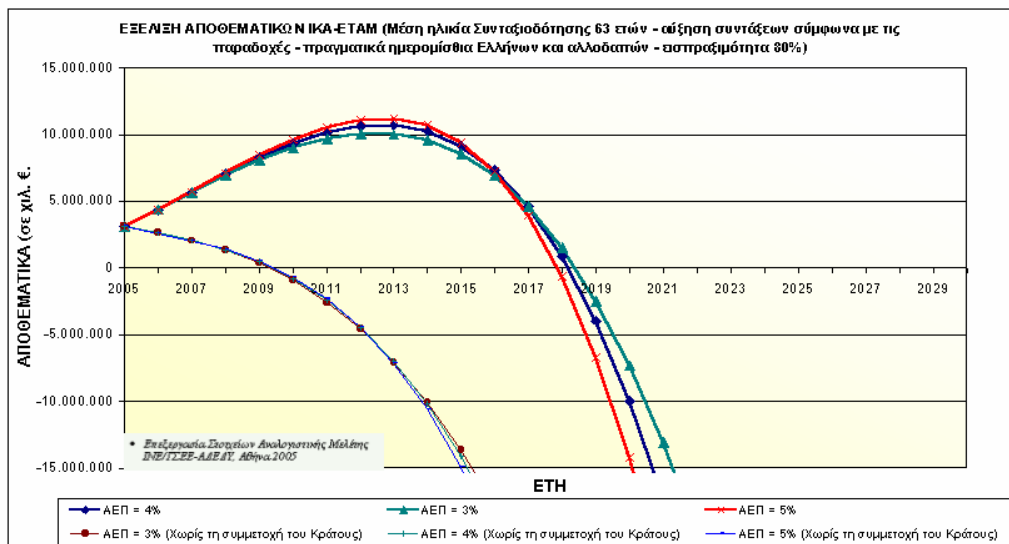
Διάγραμμα 6

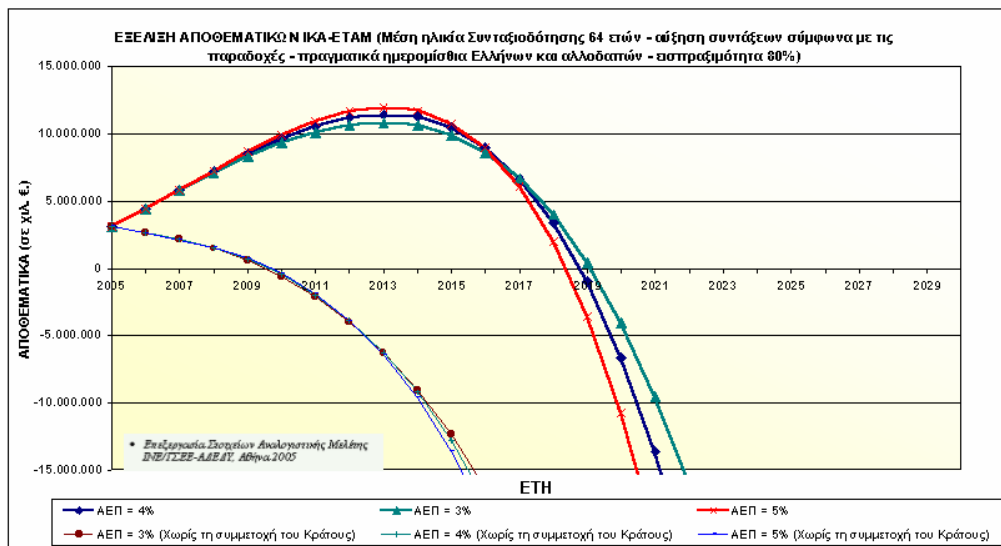
Διάγραμμα 7

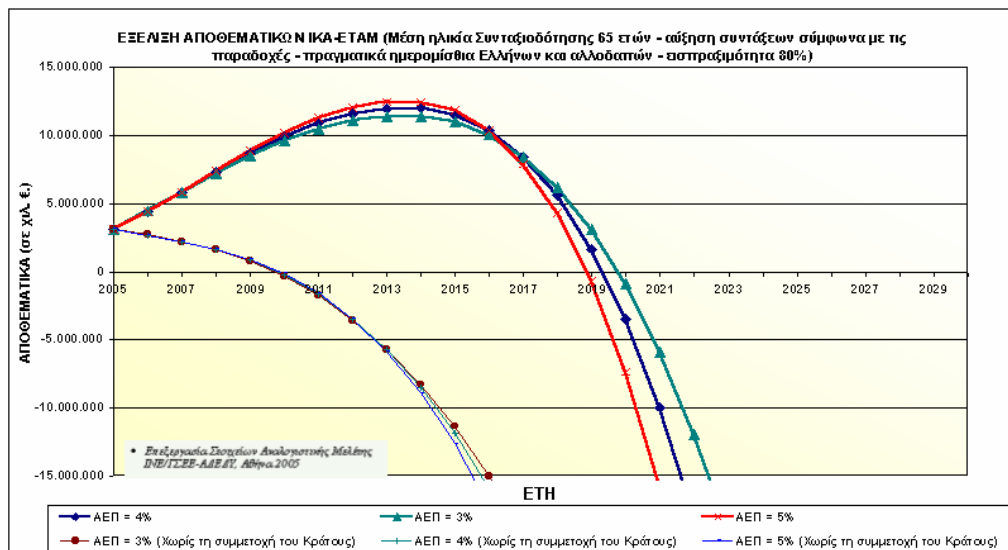
Διάγραμμα 8

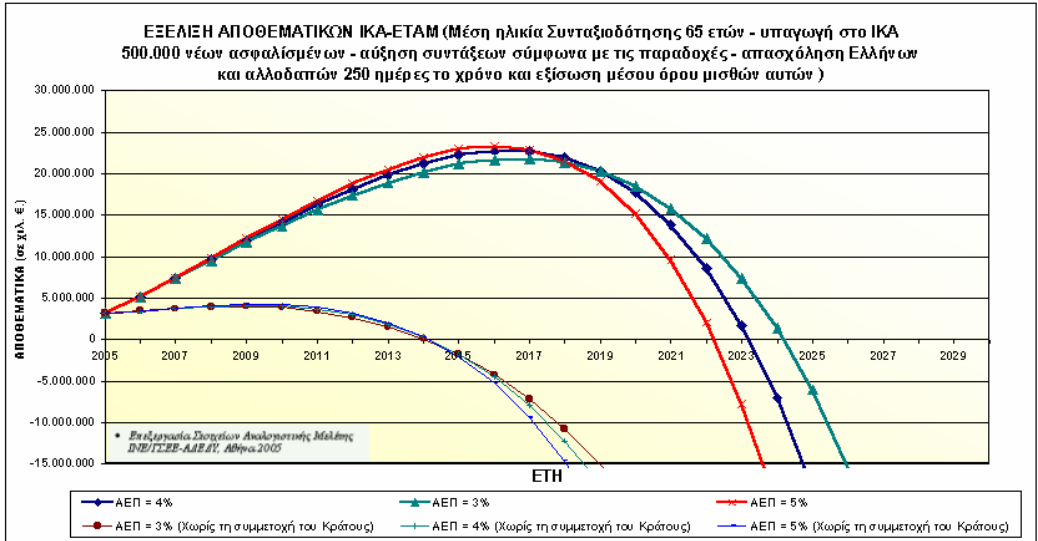
Διάγραμμα 9

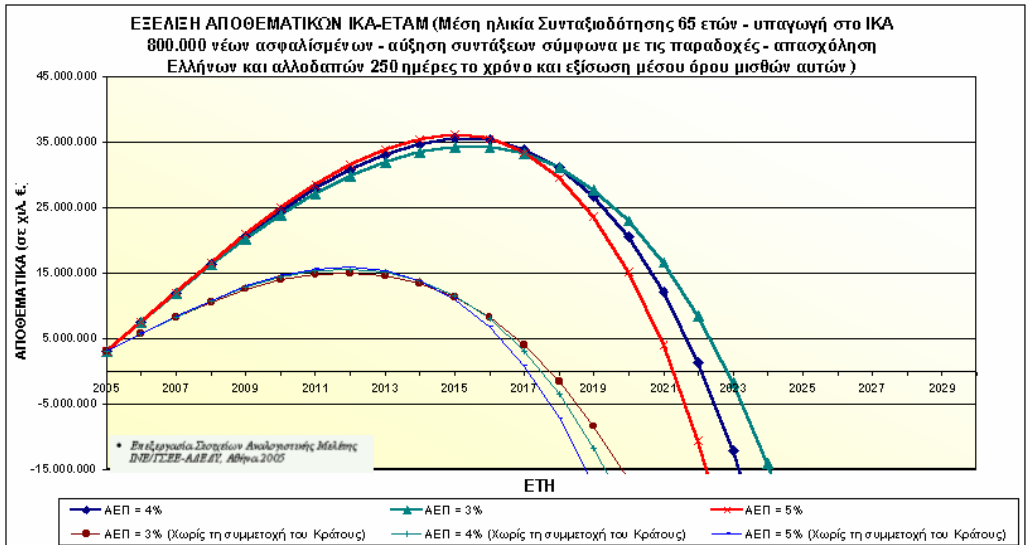
Διάγραμμα 10

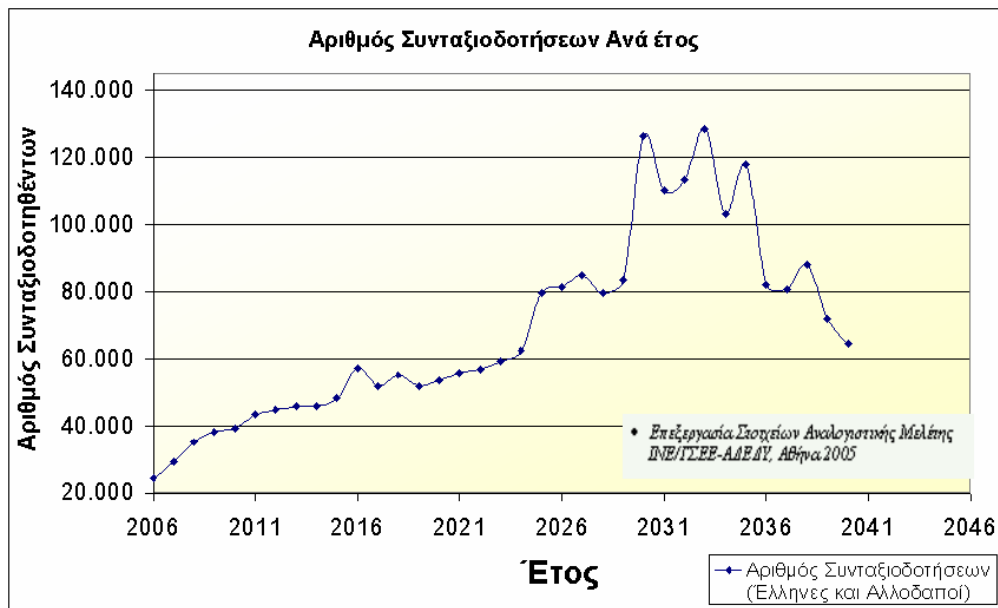
Διάγραμμα 11

Διάγραμμα 12

Διάγραμμα 13

7. ΔΕΣΜΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

I. Η μακροχρόνια βιωσιμότητα του συστήματος

Για τις καταβαλλόμενες συντάξεις, ισχύει, με βάση το διανεμητικό (στην αρχική του σύλληψη αλλά μικτό στην εν συνεχεία λειτουργία του) σύστημα ο μαθηματικός τύπος:

$$P_t = Lc_t + Ec_t + Sc_t + Sa_t \text{ όπου:}$$

P = Οι καταβαλλόμενες συντάξεις,

Lc = Οι εισφορές των ασφαλισμένων και συνταξιούχων,

Ec = Οι εισφορές των εργοδοτών,

Sc = Οι εισφορές (συμμετοχή) του κράτους,

Sa = Η απόδοση των αποθεματικών και των επενδύσεων και

t = Ο χρόνος αναφοράς των συντάξεων, των εισφορών και των αποδόσεων.

Επισημαίνεται, ότι, ο πιο πάνω μαθηματικός τύπος αποτελεί την απλή εκδοχή των σχέσεων P , Lc , Ec , Sc και Sa και επιλέγεται για μεθοδολογικούς λόγους. Στην πραγματικότητα, ο μαθηματικός αυτός τύπος μπορεί να λάβει και τη μορφή ανισότητας, οπότε το μέγεθος P_t ενδέχεται να υπολείπεται ή να υπερέχει του αθροίσματος των 4 μερών του δεύτερου σκέλους του ανωτέρω μαθηματικού τύπου.

Σε μια περίπτωση ανισότητας μπορεί να προκύψει:

$$P_t < (Lc_t + Ec_t + Sc_t + Sa_t)$$

ή

$$P_t > (Lc_t + Ec_t + Sc_t + Sa_t)$$

Με βάση το μαθηματικό αυτόν τύπο, είναι σαφές, ότι, το απαιτούμενο κονδύλι, προς εξόφληση των συντάξεων, για το χρόνο t_1 , με βάση, πάντοτε, το διανεμητικό σύστημα, συγκροτείται από το άθροισμα 4 επί μέρους ποσών και ειδικότερα από το άθροισμα:

- των ασφαλιστικών εισφορών των εν ενεργεία και πιθανώς (περίπτωση ΛΑΦΚΑ) των συνταξιούχων του ίδιου χρόνου t_1 ,
- των ασφαλιστικών εισφορών των εργοδοτών του ίδιου, επίσης, χρόνου t_1 ,
- της συμμετοχής του κράτους, στα πλαίσια του συστήματος της τριμερούς χρηματοδότησης, για τον ίδιο, ομοίως, χρόνο t_1 και
- της απόδοσης των αποθεματικών, των επενδύσεων και της εν γένει περιουσίας του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, κατά τον ίδιο, επίσης, χρόνο t_1 .

Κατά συνέπεια, η πιθανή μείωση οποιουδήποτε από τα 4 αυτά επί μέρους μεγέθη του δεύτερου σκέλους της εξίσωσης, πρέπει να αναπληρωθεί από απολύτως ανάλογη συνολική αύξηση ενός η περισσότερων από τα λοιπά 3 μεγέθη του ίδιου σκέλους. Σε διαφορετική περίπτωση (μετατροπή της εξίσωσης σε ανισότητα με υπολειπόμενο το μέγεθος P_1 έναντι του αθροίσματος των λοιπών 4 μερών), θα καταστεί αδύνατη η καταβολή, από τον ασφαλιστικό Οργανισμό, ανάλογου τμήματος των οφειλομένων συντάξεων.

Στην περίπτωση του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ αλλά και γενικότερα του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης της χώρας μας, είναι **σαφώς προβληματική** η συνεισφορά του 4^{ου} μέρους του δεύτερου σκέλους της εξίσωσης δηλαδή των αποδόσεων των αποθεματικών και των επενδύσεων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Έχει εξηγηθεί, επαρκώς, σε προγενέστερες αναλύσεις της ΓΣΕΕ, ο τρόπος και η διαδικασία κατασπατάλησης, με ευθύνη της ελληνικής Πολιτείας, των αποθεματικών του συστήματος και έχει αναδειχθεί, μέσα από τις αναλύσεις αυτές, η σημερινή αδυναμία του να συμβάλει στις τρέχουσες ανάγκες χρηματοδότησης των οφειλομένων ασφαλιστικών παροχών.

Την έλλειψη, συνεπώς, δυνατοτήτων του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στο σύνολό του και ειδικότερα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, οφείλουν να καλύψουν τα λοιπά 3 μέρη του δεύτερου σκέλους της εξίσωσης δηλαδή οι ασφαλιστικές εισφορές ασφαλισμένων και εργοδοτών και η συμμετοχή του κράτους.

Οι συνέπειες της αφαίμαξης του συστήματος από τα αποθεματικά του που πραγματοποιήθηκε σε περασμένες περιόδους, με πρωτεργάτη το ίδιο το ελληνικό κράτος, εξακολουθεί να ταλανίζει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της χώρας και να μη του επιτρέπει να βρεί το σωστό βηματισμό του. Το Σύστημα εμφανίζει εγγενή πλέον παθογένεια, ώστε να παρίσταται άμεση ανάγκη εξ υπαρχής ανακαθορισμού των αναγκών και των προτεραιοτήτων του.

Την εικόνα της αναμενόμενης εξέλιξης της οικονομικής βιωσιμότητας, ειδικότερα, του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αποδίδουν τα διαγράμματα εξέλιξης αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, από την ανάγνωση των οποίων προκύπτουν τα εξής:

Με προϋπόθεση την επακριβή εφαρμογή και τήρηση των ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 και κυρίως των αναφερομένων στην ετήσια χρηματοδότηση (1% του ΑΕΠ) του Ιδρύματος, με

δεδομένη εισπραξιμότητα 100% των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών και με βάση το σύνολο των παραδοχών που παρατίθενται στην αντίστοιχη ενότητα της παρούσας, η βιωσιμότητα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προσεγγίζει (σύμφωνα με το ευνοϊκότερο σενάριο) μέχρι το έτος 2026.

Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των αναλογιστικών αυτών προσεγγίσεων, έχουν συνδυασθεί ποικίλα σενάρια:

- εναλλακτικών **ετήσιων ρυθμών ανάπτυξης** (αυξήσεων του ΑΕΠ) 3% η 4% η 5%,
- εναλλακτικών **τρόπων χρηματοδότησης** (με η χωρίς τη συμμετοχή του Κράτους),
- εναλλακτικών **ηλικιών συνταξιοδότησης** 61, 62, 63, 64 ή 65 έτη ηλικίας.

Πέραν, όμως, των σεναρίων αυτών, έχουν πραγματοποιηθεί αναλογιστικές προσεγγίσεις με βάση υποθετικά σενάρια:

- υπαγωγής στο σύστημα 500.000 ή 800.000 νέων ασφαλισμένων, λόγω μείωσης της ανεργίας, αύξησης της απασχόλησης και ελαχιστοποίησης της ανασφάλιστης («μαύρης») και
- εξομοίωσης του αριθμού των ημερών ασφάλισης, κατ' έτος, των αλλοδαπών (μεταναστών) με τον αντίστοιχο αριθμό των Ελλήνων ασφαλισμένων.

Με τα υποθετικά αυτά σενάρια επιδιώκεται η μέτρηση, βάσει των δεδομένων παραμέτρων λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, των επιπτώσεων και ειδικότερα των νέων εισροών στο σύστημα από τη μείωση της ανεργίας ή την αύξηση της απασχόλησης ή τον περιορισμό της ανασφάλιστης εργασίας.

Θα πρέπει να παρατηρηθεί, ότι, τα πορίσματα των υποθετικών και διερευνητικών αυτών προσεγγίσεων είναι όχι, απλώς, εντυπωσιακά αλλά καταλυτικά, αφού ανατρέπουν γενικώς αποδεκτές απόψεις και παγιωμένες θέσεις με υποτιθέμενο αδιαφιλονίκητο κύρος. Οι

απόψεις αυτές, σ' όση τουλάχιστον έκταση αναφέρονται στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, αποδεικνύονται ευχερώς ανατρέψιμοι μύθοι και συνεπώς, η συνεκτίμηση της σημασίας τους για τις πιθανώς σχεδιαζόμενες αλλαγές οφείλει να οδηγήσει σε δεύτερες σκέψεις.

Θα μπορούσαμε π.χ. να αναφερθούμε στις γενικώς θεωρούμενες (και από τη θεωρία) αποδεκτές αρχές, ότι, η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας ενισχύουν την οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, αφού βελτιώνουν τις εξ ασφαλιστικών εισφορών εισροές του και παραλλήλως βελτιώνουν τη σχέση εργαζομένων προς συνταξιούχους.

Οι γενικές αυτές αρχές ισχύουν, απολύτως, σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, υπό την προϋπόθεση, ότι, το σύστημα αυτό έχει δομηθεί σωστά, οι παράμετροι των εισροών και των εκροών του έχουν συνεκτιμηθεί και συσχετισθεί εξ αρχής ορθολογικά, η εφαρμογή του παρακολουθείται και γίνεται εντός των ορίων που έχουν προβλεφθεί, κατά τη σύσταση και τη δόμηση του συστήματος και ότι, σε κάθε περίπτωση παρεκκλίσεων από τις λειτουργικές προδιαγραφές του συστήματος, γίνονται, εγκαίρως, οι αναγκαίες διορθωτικές κινήσεις αποκατάστασης των δομικών χαρακτηριστικών και παραμέτρων του συστήματος.

Οι προϋποθέσεις αυτές, όμως, δεν ισχύουν για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της χώρας μας και ειδικότερα για το σύστημα κοινωνικής προστασίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Για το λόγο αυτόν, ακριβώς, *οι αναλογιστικές μας προσεγγίσεις για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ δεν επαληθεύουν τις γενικώς αποδεκτές αρχές, ότι, η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της απασχόλησης και ο περιορισμός της ανασφάλιστης μαύρης εργασίας βελτιώνουν τα οικονομικά του συστήματος και επεκτείνουν το χρόνο βιωσιμότητάς του.*

Αντίθετα, οι αντίστοιχες προβολές (projections) αποδεικνύουν το «βαθμό παραλογισμού» που χαρακτηρίζει το σύστημα κοινωνικής

συνταξιοδοτικής προστασίας (κύριας σύνταξης) του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ: όσο βελτιώνεται το ποσοστό απασχόλησης, ελαττώνεται η ανεργία, περιορίζεται η ανασφάλιστη εργασία, τόσο περισσότερο συρρικνώνονται τα οικονομικά του συστήματος, διευρύνονται τα μακροχρόνια αναλογιστικά του ελλείμματα και συντομεύεται ο χρόνος βιωσιμότητάς του.

Στα παράδοξα αυτά ευρήματα, περαιτέρω αναλογιστικές προσεγγίσεις προσθέτουν **τα ακόμη περισσότερο εντυπωσιακά ευρήματα όπως:** όσο αυξάνει η παραγωγικότητα της εργασίας, όσο βελτιώνονται οι μισθοί και οι γενικότερες αμοιβές τόσο διευρύνεται το αναλογιστικό έλλειμμα του συστήματος.

Ασφαλώς, σε βραχυχρόνια ετήσια βάση, η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της απασχόλησης, ο περιορισμός της ανασφάλιστης εργασίας, η βελτίωση των μισθών και των αμοιβών οδηγούν σε βελτιώσεις των ετήσιων εισροών του συστήματος. Το πρόβλημα δημιουργείται κατά τη συνεκτίμηση και συσχέτιση των εισροών αυτών με τις αντίστοιχες μακροχρόνιες υποχρεώσεις του συστήματος, επειδή, ακριβώς, οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις αυτές αδυνατούν να βρουν συμπληρωματική στήριξη σε επαρκείς πρόσθετες εισροές προερχόμενες από το 4ο μέρος του 2ου σκέλους της ασφαλιστικής εξίσωσης.

Καθίσταται, κατά συνέπεια, σαφές, ότι, το σύστημα πάσχει από εγγενή, πλέον, έντονη παθολογία που δημιουργήθηκε, βασικά, από την κατασπατάληση των αποθεματικών του, με υπαιτιότητα του ίδιου του κράτους. Πρέπει να καταστεί αντιληπτό, ότι, όταν ένα σύστημα κοινωνικής συνταξιοδοτικής προστασίας πρωτοδημιουργείται, οπότε και δεν έχει αποθεματικά αλλά ούτε συνταξιούχους, το 4^ο μέρος του δεύτερου σκέλους της εξίσωσης ισούται με το μηδέν. Όσο εξελίσσεται, όμως, η λειτουργία του συστήματος και αρχίζουν οι συνταξιοδοτήσεις, η δημιουργία και επενδυτική αξιοποίηση των αποθεματικών καθίσταται απαραίτητη

και συνιστά ουσιαστικό παράγοντα διασφάλισης της μακροοικονομικής σταθερότητας και βιωσιμότητας του συστήματος.

Επισημαίνεται, άλλωστε, ότι, ειδικά στα συστήματα διανεμητικού χαρακτήρα που, πάντως, όσο περισσότερο ωριμάζουν τόσο περισσότερο μετατρέπονται σε συστήματα μικτού τύπου, η εξόφληση των τρεχουσών συντάξεων γίνεται με τις εισροές από τις τρέχουσες εισφορές των εν ενεργεία και όχι βάσει των αποδόσεων της επενδυτικής αξιοποίησης των εισφορών που ήδη έχουν καταβάλλει, διαρκούς της εργασιακής τους ζωής, οι σημερινοί συνταξιούχοι. Όσο μεγεθύνεται, όμως, ο αριθμός των συνταξιούχων που σημαίνει ότι επιδεινώνεται η σχέση ασφαλισμένοι / συνταξιούχοι, τόσο περισσότερο αναγκαία καθίσταται η συμβολή και των αποδόσεων των αποθεματικών του συστήματος για την εξόφληση των τρεχουσών συντάξεων.

Μεταφερόμενα τα πιο πάνω, στη λειτουργία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, μεταφράζονται σε, ήδη υφιστάμενη, υποχρέωση του Ιδρύματος για καταβολές συντάξεων σε 869.137 συνταξιούχους, χωρίς, όμως, για τις καταβολές αυτές, να έχει δημιουργηθεί ένα συγκεκριμένο επίπεδο ετήσιων εισροών από την μέχρι σήμερα αξιοποίηση των εκάστοτε αποθεματικών του Ιδρύματος, αφού η ελληνική Πολιτεία είχε μεριμνήσει, ήδη από τη δεκαετία του 1950, να αφαιρεί, κατ' έτος, αυτήν τη δυνατότητα του Ιδρύματος και να διοχετεύει τα αποθεματικά του προς κατευθύνσεις διαφορετικές από εκείνες για τις οποίες τα αποθεματικά αυτά είχαν δημιουργηθεί. Κατά συνέπεια, ενώ, σήμερα, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ οφείλει (κύριες) συντάξεις σε 869.137 δικαιούχους, το 4^ο μέρος του δεύτερου σκέλους του μαθηματικού τύπου είναι ελάχιστο σε σχέση με το απαιτούμενο. Αυτό αποτελεί σοβαρότατη αδυναμία η οποία προκλήθηκε από διαχειριστική στρέβλωση στην «αξιοποίηση» των αποθεματικών και μεταβλήθηκε σε δομική παθογένεια του συστήματος συνταξιοδότησης του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ.

Συμπέρασμα: οποιαδήποτε προσπάθεια οριστικής διευθέτησης της υφιστάμενης αδυναμίας του συστήματος προϋποθέτει την άρση της αδυναμίας του 4^{ου} μέρους του 2^{ου} σκέλους του προαναφερομένου μαθηματικού τύπου.

Η αναίρεση αυτή μπορεί να γίνει με επενέργεια:

- είτε στο πρώτο σκέλος του μαθηματικού τύπου που σημαίνει μείωση των καταβαλλόμενων συντάξεων,
- είτε στο 1^ο μέρος του 2^{ου} σκέλους του μαθηματικού τύπου που σημαίνει αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών που καταβάλλουν οι ασφαλισμένοι,
- είτε στο 2^ο μέρος του 2^{ου} σκέλους του μαθηματικού τύπου που σημαίνει αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών που καταβάλλουν οι εργοδότες,
- είτε στο 3^ο μέρος του 2^{ου} σκέλους του μαθηματικού τύπου που σημαίνει αύξηση της συμμετοχής του κράτους,
- είτε συνδυαστική ταυτόχρονη και παράλληλη επενέργεια σε περιωσότερα του ενός των πιο πάνω σημείων.

Αποκτά, κατά συνέπεια, εξαιρετικό ενδιαφέρον η προσπάθεια διερεύνησης του βαθμού μέχρι του οποίου είναι εφικτή η προσπάθεια αναίρεσης του μηδενισμού του 4^{ου} μέρους του 2^{ου} σκέλους του μαθηματικού τύπου, βάσει επιλογής των μορφών επενέργειας στα πιο πάνω σημεία.

Πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί, ότι, ο Ν. 3029/2002 προβλέπει και τη δυνατότητα άρσης της αδυναμίας, αφού το 1% του ΑΕΠ της κρατικής χρηματοδότησης δεν αποτελεί την οροφή της συμμετοχής του κράτους: ζητούμενο παραμένει η διασφάλιση της πλεονασματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και κατά συνέπεια «αν εξελιχθούν δυσμενώς οι προβλέψεις του συνόλου των οικονομικών μεγεθών, που επηρεάζουν το αναλογιστικό έλλειμμα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, το κράτος

εξασφαλίζει τους απαιτούμενους επιπλέον χρηματοδοτικούς πόρους, για την πλεονασματική λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος» (άρθρο 4 παρ.4 Ν. 3029/2002). Βέβαια, η διάταξη αυτή του Ν. 3029/2002 αναφέρεται στην πλεονασματική λειτουργία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέχρι το 2032. Δηλαδή η προβλεπόμενη με τη διάταξη αυτή υποκατάσταση των ελλειπόντων πόρων του 4^{ου} μέρους του δεύτερου σκέλους του μαθηματικού τύπου γίνεται με την ανάλογη προσαύξηση του 3^{ου} μέρους (κρατική χρηματοδότηση) του ίδιου σκέλους του μαθηματικού τύπου.

II. Οι επιπτώσεις της μειωμένου βαθμού εισπραξιμότητας των εισφορών στη μακροχρόνια βιωσιμότητα του συστήματος

Στο σύνολο των αναλογιστικών μελετών, διεθνώς, οι υπολογισμοί και προσεγγίσεις στηρίζονται στην παραδοχή, ότι, οι προβλεπόμενες εκάστοτε ασφαλιστικές εισφορές θα εισπραχθούν σε ποσοστό 100%. Την ίδια παραδοχή έχουμε δεχθεί και στην παρούσα μελέτη (όπως, άλλωστε, είχαμε δεχθεί και στη μελέτη μας του 2001).

Με δεδομένο, όμως, το υψηλό ποσοστό εισφοροδιαφυγής στο σύστημα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, κρίνουμε σκόπιμο, να επιδιώξουμε μια ποσοτική (οικονομική και χρονική) αποτίμηση των επιπτώσεων της μειωμένης εισπραξιμότητας των ασφαλιστικών εισφορών. Με την ποσοτική αυτή αποτίμηση μετρούμε, κυρίως, την επακόλουθη της μειωμένης εισπραξιμότητας, μείωση του χρόνου βιωσιμότητας του συστήματος.

Όπως προκύπτει από τα διαγράμματα εξέλιξης αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ η μείωση της εισπραξιμότητας κατά 20% έχει διπλή επίπτωση:

Πρώτον, μειώνει το ανώτατο όριο στο οποίο μπορεί να φθάσει η περιουσία του Ιδρύματος και

Δεύτερον, περιορίζει ουσιαδώς το χρόνο οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος.

Οι επιπτώσεις αυτές, ανάλογα του σεναρίου της μέσης ηλικίας συνταξιοδότησης, αναλύονται ως εξής:

Με ηλικία συνταξιοδότησης το 61^ο έτος (σενάριο με μέση ετήσια ανάπτυξη 3%), το σύστημα μπορεί να επιβιώσει μέχρι το έτος 2024 (αρχές 2025), υπό την προϋπόθεση, ότι, η εισπραξιμότητα των ασφαλιστικών εισφορών θα είναι 100%.

Εάν, αντίθετα, η εισπραξιμότητα μειωθεί στο 80%, το σύστημα δεν μπορεί να επιβιώσει πέραν του έτους 2017 (αρχές 2018) δηλαδή η κατά 20% μειωμένη εισπραξιμότητα επιφέρει σύντμηση του χρόνου οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος κατά 7 ολόκληρα έτη (μείωση του συνολικού χρόνου οικονομικής βιωσιμότητας κατά 35% περίπου).

Η ίδια ουσιαδής επίπτωση παρατηρείται και στα σενάρια των λοιπών ηλικιών συνταξιοδότησης:

Στην ηλικία συνταξιοδότησης 62^ο έτος, η σύντμηση του χρόνου βιωσιμότητας είναι 7 ½ περίπου έτη.

Στην ηλικία συνταξιοδότησης 63^ο έτος, η σύντμηση είναι 7 έτη.

Στην ηλικία συνταξιοδότησης 64^ο έτος, η σύντμηση είναι περίπου 7 έτη.

Στην ηλικία συνταξιοδότησης 65^ο έτος, η σύντμηση είναι περίπου 7 έτη.

Επίσης, η μειωμένη εισπραξιμότητα, πέρα από τη μείωση, βέβαια, στα ετήσια έσοδα του Οργανισμού που επιφέρει, περιορίζει και τα ανώτατα όρια στα οποία μπορεί να φθάσει η περιουσία του.

Πράγματι, με βάση το ίδιο πιο πάνω σενάριο της ηλικίας συνταξιοδότησης του 61^{ου} έτους, η περιουσία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, φθάνει, το έτος 2016, το ανώτατο όριο των 30 δις ευρώ, υπό την

προϋπόθεση, ότι, η εισπραξιμότητα ανέρχεται στο 100% των οφειλομένων ασφαλιστικών εισφορών.

Στην περίπτωση, όμως, της μειωμένης κατά 20% εισπραξιμότητας, το ανώτατο ύψος των αποθεματικών του Ιδρύματος δεν μπορεί να ξεπεράσει το ποσό των 9 περίπου δις ευρώ, το έτος 2012.

Τα αντίστοιχα μεγέθη για την ηλικία συνταξιοδότησης του 62^{ου} έτους διαμορφώνονται ως εξής:

Με εισπραξιμότητα 100%, ανώτατο ύψος αποθεματικών 33 δις ευρώ (έτος 2016).

Με εισπραξιμότητα 80%, ανώτατο ύψος αποθεματικών 12 δις ευρώ (έτος 2012).

Επίσης, για την ηλικία συνταξιοδότησης του 63^{ου} έτους, τα αντίστοιχα μεγέθη διαμορφώνονται ως εξής:

Με εισπραξιμότητα 100%, ανώτατο ύψος αποθεματικών 33 δις ευρώ (έτος 2017).

Με εισπραξιμότητα 80%, ανώτατο όριο αποθεματικών 13 δις ευρώ (έτος 2013).

Ανάλογες είναι οι αποκλίσεις και για τις ηλικίες συνταξιοδότησης του 64^{ου} και του 65^{ου} έτους.

Συμπέρασμα: το πρόβλημα της εισφοροδιαφυγής και κατά συνέπεια, της μειωμένης εισπραξιμότητας των ασφαλιστικών εισφορών, έχει καταγραφεί, ήδη, ως σοβαρό πρόβλημα και επανειλημμένως, έχει επισημανθεί η ανάγκη αποτελεσματικής αντιμετώπισής του.

Η έκταση, όμως, των συνεπειών του προβλήματος δεν είχε, ποτέ, μετρηθεί, δεν είχε δηλαδή αποτυπωθεί σε ποσοτικούς μακροχρόνιους όρους ούτε η έκταση της μείωσης των οικονομικών του συστήματος ούτε ο βαθμός σύντμησης του χρόνου οικονομικής βιωσιμότητάς του. Τις ελλείψεις αυτές ακριβώς, επιχειρεί να καλύψει η σημερινή μελέτη μας.

Από τις σχετικές αναλογιστικές προβολές προκύπτει, πλέον, ότι, οι διαστάσεις του προβλήματος είναι πολύ σοβαρότερες από ό,τι γενικώς (και αορίστως) νομίζεται και ότι, η διασφάλιση της βιωσιμότητας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέχρι το 2024-2026 (αναλόγως του εκάστοτε σεναρίου), προϋποθέτει, απαραιτήτως, ότι, θα βελτιωθεί η λειτουργία των εισπρακτικών μηχανισμών του Ιδρύματος και μάλιστα σε βαθμό που οι μηχανισμοί αυτοί να καταστούν αποτελεσματικοί.

Συναφές με την ανάγκη βελτίωσης των εισπρακτικών μηχανισμών είναι και η ανάγκη διευκρίνησης του όρου **της αμεσότητας**. Σε κάθε περίπτωση που αναφερόμαστε σε ανάγκες αλλαγών, υπονοείται, ότι, οι αλλαγές αυτές πρέπει να πραγματοποιηθούν **άμεσα** για να έχουν τα αναμενόμενα μακροχρόνια αποτελέσματά τους.

Αυτό σημαίνει, ότι, η βελτίωση των εισπρακτικών μηχανισμών πρέπει να επέλθει αμέσως και σε κάθε περίπτωση χωρίς καθυστέρηση, για να έχει ουσιαστικά αποτελέσματα στη λειτουργία του συστήματος.

Η ίδια παρατήρηση (ανάγκη άμεσης καταβολής) ισχύει και στις περιπτώσεις εξόφλησης προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ της παρούσας αξίας των ελλειμμάτων των εντασσόμενων ταμείων ή στην περίπτωση ενίσχυσης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με πρόσθετο ποσοστό, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 4 του Ν.3029/02, ώστε το Ίδρυμα να καταστεί βιώσιμο μέχρι το έτος 2032.

III. Η ηλικιακή πυραμίδα ασφαλισμένων και συνταξιούχων και οι επιπτώσεις της στην οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος. Ο μύθος των μεταναστών

Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, η ελληνική κοινή γνώμη έχει δεχθεί επίμονες απόψεις, σύμφωνα με τις οποίες, η «σωτηρία» του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (και ειδικότερα η «σωτηρία» του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) μπορεί να αναζητηθεί και να διασφαλιστεί με

την περαιτέρω ένταξη των οικονομικών μεταναστών σ' αυτό.

Οι αναλογιστικές μας μετρήσεις δεν επαληθεύουν την προβαλλόμενη υψηλή σημαντικότητα των εκτιμήσεων αυτών, στο οικονομικό, τουλάχιστον, σκέλος τους.

Αναλυτικότερα:

- Από την κατανομή του συνόλου των ενεργών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προκύπτει, ότι, το 81,9% είναι ηλικίας κάτω των 50 ετών και εξ αυτού το 58,2% είναι ηλικίας κάτω των 40 ετών, ενώ, από την διαγραμματική απεικόνιση της ηλικιακής πυραμίδας των Ελλήνων ασφαλισμένων (και ακόμη περισσότερο, των ελληνίδων) φαίνεται, σαφώς, η «**ηλικιακή ανάσα**» (που μετατρέπεται και σε ανάλογη «**οικονομική ανάσα**») που παρέχει στο σύστημα, η ουσιώδης απόκλιση των ηλικιών της πλειοψηφίας των ασφαλισμένων από τις κρίσιμες ηλικίες συνταξιοδότησης.
- Είναι, όμως, εμφανές, ότι, η εικόνα που παρέχει η ηλικιακή πυραμίδα ανδρών και γυναικών βελτιώνεται σημαντικά, αν προσθέσουμε και τους αλλοδαπούς (άνδρες και γυναίκες).
- Η περαιτέρω διερεύνηση, όμως, του θέματος αποκαλύπτει, ότι, η επερχόμενη βελτίωση της ηλικιακής πυραμίδας, με την προσθήκη και των μεταναστών ασφαλισμένων κατά ηλικία, δεν επιφέρει ανάλογα αποτελέσματα και στον οικονομικό τομέα. Η αιτία πρέπει να αναζητηθεί:
 - *πρώτον*, στις ολιγότερες ημέρες εργασίας που πραγματοποιούν οι μετανάστες έναντι των Ελλήνων, σ' όλες τις ηλικίες (14,17 έναντι 17,64 των Ελλήνων, κατά μέσο όρο) αλλά και
 - *δεύτερον* και στους χαμηλότερους μέσους μισθούς που απολαμβάνουν οι μετανάστες έναντι των

Ελλήνων (είναι άξιο παρατήρησης, ότι, οι αλλοδαποί απολαμβάνουν υψηλότερους μέσους μισθού έναντι των Ελλήνων, μόνο μέχρι την ηλικία των 25 ετών – βλ. γράφημα «Κατανομή μέσου μηνιαίου μισθού ανά ηλικία και φύλο»).

Με βάση τα αποτελέσματα των μετρήσεων αυτών, μπορούμε να προχωρήσουμε στη συναγωγή του συμπεράσματος, ότι, *ένας Έλληνας ασφαλισμένος δεν ισοδυναμεί*, από την άποψη του καταβαλλόμενου ύψους εισφορών στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, *με ένα οικονομικό μετανάστη ασφαλισμένο* και ότι, κατά συνέπεια, η άποψη που υποστηρίζει ότι η οικονομική συμμετοχή των ασφαλισμένων μεταναστών στα έσοδα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ είναι ανάλογη με τον αριθμό τους, δεν ανταποκρίνεται στην κοινωνικο-ασφαλιστική πραγματικότητα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

IV. Η έκταση της φτώχειας στο πληθυσμιακό στρώμα των συνταξιούχων

Όπως, έχει, ήδη, επισημανθεί (βλ. κεφ. 7.Ι), ένα πιθανό ερώτημα που ανακύπτει, είναι, σε ποιο βαθμό η αναίρεση των αδυναμιών του συστήματος μπορεί να βασισθεί σε επενέργεια επί του πρώτου σκέλους της ασφαλιστικής εξίσωσης δηλαδή στη μείωση των καταβαλλομένων συντάξεων.

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό προϋποθέτει την ανάλυση των καταβαλλομένων συντάξεων, σε σχέση με το μηνιαίο ύψος των σχετικών ποσών. Από την ανάλυση αυτή προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Το 68% του συνολικού ποσού των καταβαλλομένων συντάξεων που αντιστοιχεί σε 522.400 συνταξιούχους, συνιστούν οι συντάξεις γήρατος, το 13% που αντιστοιχεί σε 124.541 συνταξιούχους, οι συντάξεις λόγω αναπηρίας και το

19% που αντιστοιχεί σε 222.221 συνταξιούχους, οι συντάξεις λόγω θανάτου (συντάξεις επιζώντων).

- Εάν αντιστοιχίσουμε στα ποσά των καταβαλλομένων ανά κατηγορία συντάξεων, τον αριθμό των κατά κατηγορία, επίσης, συνταξιούχων, διαπιστώνουμε, ότι, οι συνταξιούχοι γήρατος αντιστοιχούν στο 60% του συνόλου (αλλά λαμβάνουν το 68% των σχετικών συνολικών ποσών), οι συνταξιούχοι λόγω αναπηρίας αντιστοιχούν στο 14% του συνόλου (αλλά λαμβάνουν το 13% των συνολικών ποσών) και οι συνταξιούχοι λόγω θανάτου αντιστοιχούν στο 26% του συνόλου και λαμβάνουν μόνο το 19% των συνολικών ποσών. Παρατηρείται δηλαδή μια διόγκωση των ποσών που περιέρχονται στους συνταξιούχους λόγω γήρατος, σε βάρος κυρίως, των συνταξιούχων λόγω θανάτου. Η διόγκωση αυτή, όμως, είναι μάλλον λογική, εφ' όσον οι αποχωρούντες λόγω γήρατος έχουν υψηλότερα συνταξιοδοτικά χαρακτηριστικά (βραδύτερη αποχώρηση, υψηλότερες αμοιβές κλπ) σε σχέση με τους αποχωρούντες λόγω θανάτου.
- Στην κατηγορία των συντάξεων λόγω γήρατος, το 64,8% των δικαιούχων δηλαδή 336.319 συνταξιούχοι, εισπράττουν μηνιαίες συντάξεις κατώτερες των 500 ευρώ, ένα επί πλέον 20% δηλαδή 102.312,- συνταξιούχοι εισπράττουν συντάξεις κατώτερες ή ίσες με 500 – 799 ευρώ, ενώ μόλις το 9% (46.016 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις άνω των 1000 ευρώ.
- Στην κατηγορία των συντάξεων λόγω θανάτου (συντάξεις επιζώντων), το 84% που αντιστοιχεί σε 185.686 συνταξιούχους εισπράττουν μηνιαίες συντάξεις κατώτερες των 400 ευρώ, ενώ μόλις το 0,128% (285 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις άνω των 1000 ευρώ.
- Στην κατηγορία των συντάξεων αναπηρίας, το 79% που αντιστοιχεί σε 98.098 συνταξιούχους, εισπράττουν μηνιαίες

συντάξεις κατώτερες των 500 ευρώ, ενώ μόλις το 0,97% (1.207 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις άνω των 1000 ευρώ.

- Στο σύνολο των συνταξιούχων και των τριών κατηγοριών (γήρατος, αναπηρίας και επιζώντων), το 73% (634.292 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις κατώτερες των 500 ευρώ, ενώ μόλις το 5,5% (47.578 συνταξιούχοι) εισπράττουν συντάξεις άνω των 1000 ευρώ.

Με δεδομένα τα πιο πάνω ποσά των καταβαλλομένων συντάξεων, στη συντριπτική, τουλάχιστον, πλειοψηφία τους, είναι αδιανόητη οποιαδήποτε προσπάθεια περαιτέρω μείωσής τους. Αντιθέτως, τα ποσά των καταβαλλομένων συντάξεων κρίνονται όλως ανεπαρκή, για την κάλυψη των αναγκών αξιοπρεπούς διαβίωσης των συνταξιούχων και είναι γνωστό, ότι, οι Έλληνες συνταξιούχοι, σύμφωνα με τις σχετικές μετρήσεις της Eurostat, αντιμετωπίζουν υψηλού ποσοστού κίνδυνο περειαγωγής τους σε κατάσταση φτώχειας.

Συμπέρασμα: οποιαδήποτε σκέψη αντιμετώπισης της αδυναμίας της ασφαλιστικής (συνταξιοδοτικής) εξίσωσης, μέσω μείωσης του ύψους του πρώτου σκέλους της δηλαδή μείωσης των παρεχομένων συντάξεων, θα οδηγήσει σε περαιτέρω υποβάθμιση, της, ήδη, σοβαρώς υποβαθμισμένης, συνταξιοδοτικής προστασίας, με συνέπεια την ουσιαστική αναίρεσή της για την συντριπτική πλειοψηφία των συνταξιούχων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

V. Οι επιπτώσεις από μια πιθανή αύξηση της μέσης πραγματικής ηλικίας συνταξιοδότησης

Είναι, βέβαια, πιθανόν, να προβληθεί το επιχείρημα, ότι, στο ίδιο αποτέλεσμα δηλαδή στη μείωση του πρώτου σκέλους της ασφαλιστικής εξίσωσης, μπορεί να οδηγήσει και η επιβράδυνση

του ρυθμού συνταξιοδοτήσεων με περιορισμό των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων και επιμήκυνση των νόμιμων ορίων της ηλικίας συνταξιοδότησης. Συναφή ζητήματα άλλωστε επιχειρούν να αντιμετωπίσουν και οι σχετικές αποφάσεις των Συνόδων Κορυφής της Ε.Ε. της Στοκχόλμης (2001) και της Βαρκελώνης (2002).

Με στόχο την αναλογιστική αποτίμηση των συνεπειών αυτών, επιχειρούμε **να μετρήσουμε τις ποσοτικές επιπτώσεις στη διάρκεια του χρόνου οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος** (πάντοτε αναφερόμαστε στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ), **με την υποθετική «μετακίνηση» του μέσου πραγματικού ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης από το 61^ο μέχρι και το 65^ο έτος (5 βασικά σενάρια).**

Όπως, καταφαίνεται από τα σχετικά διαγράμματα εξέλιξης αποθεματικών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, οι επιπτώσεις αυτές είναι **εντελώς περιορισμένες: σε κάθε αύξηση του μέσου πραγματικού ορίου συνταξιοδότησης κατά 1 ημερολογιακό έτος, ο χρόνος μακροχρόνιας βιωσιμότητας του συστήματος επιμηκύνεται κατά μερικούς μήνες.**

Σε καμιά περίπτωση, συνεπώς, οι αλλαγές και προσαυξήσεις στο χρόνο συνταξιοδότησης δεν αποδεικνύονται ως επαρκώς αξιόλογη και αξιόπιστη βάση για την προσέγγιση των στόχων διασφάλισης της μακροχρόνιας βιωσιμότητας του συστήματος.

VI. Η αδυναμία αύξησης των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών

Δεν θα επιμείνουμε, ιδιαίτερα, στη διαπίστωση του ανέφικτου επενέργειας στο πρώτο και δεύτερο μέρος του δεύτερου σκέλους της ασφαλιστικής εξίσωσης (δηλαδή στην αύξηση του ύψους των οφειλομένων ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών), στα πλαίσια της επιδίωξης άρσης των συνεπειών από την ελαχιστοποίηση του μεγέθους του 4^{ου} μέρους του ίδιου σκέλους της εξίσωσης.

Το θέμα είναι επαρκώς γνωστό (οι ασφαλιστικές εισφορές στο συνταξιοδοτικό σύστημα του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ είναι από τις υψηλότερες στην Ε.Ε.) και έχει, ήδη, επιχειρηματολογηθεί με πειστικότητα, ότι, οποιαδήποτε περαιτέρω αύξηση των εισφορών θα αποδειχθεί αντιπαραγωγική, αντι-αναπτυξιακή και πάντως, θα οδηγήσει σε δυσμενή αποτελέσματα για το ίδιο το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Υπενθυμίζουμε, ότι, ήδη, από τη μελέτη μας του 2001, έχουμε καταγράψει, σε ειδικό Πίνακα, τα ποσοστά των ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων και εργοδοτών, στις λοιπές χώρες μέλη της Ε.Ε.-15.

VII. Η εφαρμογή του Ν. 3029/2002

Από τη συνολική θεώρηση των ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002, μπορεί να συναχθεί η διαπίστωση ότι ο νόμος αυτός διαπνέεται από ένα όραμα: ***μετά την 1.1.2008, ο χώρος της μισθωτής εργασίας ιδιωτικού δικαίου να καλύπτεται, σε σχέση με την κύρια σύνταξη, από ένα και μόνο κοινωνικο-ασφαλιστικό Οργανισμό, με διασφαλισμένη, όμως, την οικονομική του βιωσιμότητα, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.***

Βέβαια, ο Ν. 3029/2002 αναφέρεται σε μια περίοδο 30 ετών, από το χρόνο ψήφισής του δηλαδή μέχρι το έτος 2032. Γι αυτό, άλλωστε και έχει λάβει μέριμνα (άρθρο 4 παρ. 4):

- Συμπλήρωσης, από τον κρατικό προϋπολογισμό των ποσών που εκάστοτε αναλογούν, (*«το κράτος εξασφαλίζει τους απαιτούμενους επιπλέον χρηματοδοτικούς πόρους»*), πέραν του ετησίου 1% του ΑΕΠ, για τη διασφάλιση της πλεονασματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και

- Επικαιροποίηση των αναλογιστικών προσεγγίσεων, ανά 5ετία, «*με πλήρη αναλογιστική μελέτη για το υπόλοιπο της περιόδου μέχρι το έτος 2032*», ώστε να υπολογίζεται εγκαίρως, το εκάστοτε αναγκαίο για την πλεονασματική λειτουργία του Ιδρύματος, συμπληρωματικό ποσόν που πρέπει να εγγράφεται στον κρατικό προϋπολογισμό και να καταβάλλεται στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, μέχρι το έτος 2032.

Κατά συνέπεια, με δεδομένα τα υψηλά ποσοστά εισφοροδιαφυγής, η ανάγκη αναπροσαρμογής, ***πάντοτε, μέσα στα πλαίσια εφαρμογής του Ν. 3029/2002***, του προβλεπόμενου 1% επί του ΑΕΠ της κρατικής συμμετοχής, έχει καταστεί απαραίτητη για να καλύψει τις ανάγκες διασφάλισης της πλεονασματικής λειτουργίας του Ιδρύματος, μέχρι το έτος 2032.

Πρέπει να επισημάνουμε, εξάλλου, ότι, σύμφωνα με τα συμπεράσματα των αναλογιστικών μας εκτιμήσεων και με δεδομένες τις δυνατότητες διασφάλισης της πλεονασματικής λειτουργίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ βάσει του ετήσιου ύψους 1% επί του ΑΕΠ της κρατικής συμμετοχής, μέχρι των χρονικών ορίων που αναφέρονται στην πιο πάνω ενότητα 4.Ι, η περαιτέρω διασφάλιση της πλεονασματικής λειτουργίας του Ιδρύματος, μέχρι το έτος 2032, απαιτεί την ετήσια καταβολή ενός προσθέτου 1,40% επί του ΑΕΠ, με μέριμνα του κράτους και με έναρξη καταβολής από το 2005.

Συμπέρασμα: οι προβλέψεις του Ν. 3029/2002 καλύπτουν την πλεονασματική λειτουργία του συστήματος μέχρι και το έτος 2032. Πρέπει, όμως, να γίνει σαφές, ότι, εάν η κρατική συμμετοχή περιορισθεί στο 1% του ΑΕΠ, η κάλυψη των αναγκών χρηματοδότησης του συστήματος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ εξικνείται, όχι μέχρι το έτος 2032 αλλά μέχρι των συντομότερων χρονικών ορίων που αναφέρονται στην πιο πάνω παρ. 4.Ι (αναλόγως των σχετικών σεναρίων).

Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή των ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002 αποκτά μείζονα σημασία για την εν γένει ομαλή λειτουργία του συστήματος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

VIII. Ειδικότερα για την ένταξη των 8 ειδικών Ταμείων

Ειδικότερη περίπτωση εφαρμογής των ρυθμίσεων του Ν. 3029/2002, αποτελεί η προβλεπόμενη ένταξη των 8 ειδικών Ταμείων και Κλάδων κύριας σύνταξης, στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, το αργότερον, μέχρι 1.1.2008.

Ο Ν. 3029/2002 καθορίζει, με σαφήνεια, τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες ένταξης των 8 ειδικών Ταμείων, με κυριαρχούσα τη μέριμνά του, ώστε, η ένταξη οποιουδήποτε από τα Ταμεία αυτά να μη διαταράξει την αναλογιστική ισορροπία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.

Έχουμε, όμως, την εντύπωση, ότι, δεν έχει γίνει κατανοητή η ρύθμιση της διάταξης της παρ. 11 του άρθρου 5 του Ν. 3029/2002: η κάλυψη των αναλογιστικών ελλειμμάτων των 8 Ειδικών Ταμείων και η άμεση εξόφλησή της παρούσας αξίας τους προς το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, δεν αποτελεί αποκλειστική υποχρέωση του κράτους αλλά συνευθύνη και συνυποχρέωση και των αντίστοιχων ΔΕΚΟ και Τραπεζών.

Βέβαια, αποτελεί πολιτική επιλογή του κράτους, η τυχόν απαλλαγή οποιασδήποτε ΔΕΚΟ ή Τράπεζας, από την υποχρέωση αυτή, σε μια παρόμοια, όμως, περίπτωση το κράτος οφείλει να αναπληρώσει την απαλλαγή αυτή από τα διαθέσιμα του Προϋπολογισμού του και, πάντως, όχι σε βάρος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων του.

Οι παρατηρήσεις αυτές διατηρούν τη σημαντικότητά τους, παρότι την εν τω μεταξύ ψήφιση των νόμων 3371/2005 και 3455/2006 για το ασφαλιστικό σύστημα των τραπεζοϋπαλλήλων.

Παράρτημα

**Οι εξελίξεις στην κοινωνική ασφάλιση από
την σκοπιά του Διεθνούς Νομισματικού
Ταμείου. Μία κριτική αποτίμηση**

1. Εισαγωγή

Η κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική κατέληξε πρόσφατα στην απόφαση συγκρότησης ειδικής Επιτροπής για την αποτύπωση των στοιχείων του ασφαλιστικού συστήματος στην Ελλάδα, ζητώντας από τους κοινωνικούς φορείς να συμμετάσχουν με τον ορισμό εκπροσώπων τους στην Επιτροπή αυτή.

Σκοπός της ειδικής αυτής Επιτροπής, σύμφωνα με την κυβέρνηση, είναι η διεξαγωγή αξιόπιστης και κοινά αποδεκτής μέτρησης και αποτύπωσης του συνόλου των παραμέτρων του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (ΣΚΑ) της χώρας μας.

Ειδικότερα, σύμφωνα, πάντα, με τις κυβερνητικές εξαγγελίες, η αξιολόγηση των στοιχείων που θα προκύψουν από την αποτύπωση αυτή των στοιχείων του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (ΣΚΑ), θα αποτελέσει τη βάση, στην οποία θα στηριχθούν οι αλλαγές που θα συντελεσθούν κατά την επόμενη βουλευτική περίοδο.

Ταυτόχρονα, παρέχονται, από την κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική, διαβεβαιώσεις, ότι, δεν θα θιγούν κεκτημένα ασφαλιστικά δικαιώματα και ότι, πάντως, δεν θα αυξηθούν τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης και οι ασφαλιστικές εισφορές, ούτε θα μειωθούν οι συντάξεις.

Η ΓΣΕΕ αρνήθηκε να ορίσει εκπρόσωπό της στην ειδική Επιτροπή για την αποτύπωση των στοιχείων του ΣΚΑ κρίνοντας, ότι, η Επιτροπή αυτή δεν παρέχει τα εχέγγυα σοβαρής και αξιόπιστης αντιμετώπισης του θέματος. Επίσης, η ΓΣΕΕ επισημαίνει την εφαρμοζόμενη κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική η οποία έχει ως συνέπεια την επιβάρυνση των οικονομικών στοιχείων

του ΣΚΑ και κυρίως του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και του ΕΤΕΑΜ και που στερεί, κατά συνέπεια, από κάθε έννοια, οποιαδήποτε μελλοντική μέτρηση και αποτύπωση των στοιχείων του ΣΚΑ.

Παράλληλα, όμως, με τη συγκρότηση της ειδικής Επιτροπής και τις επίσημες εξαγγελίες της κοινωνικο-ασφαλιστικής πολιτικής περί μέτρησης και αποτύπωσης των στοιχείων του ΣΚΑ:

- επισημαίνονται **αποκλίνοντα**, από τις εξαγγελίες αυτές, **μέτρα πολιτικής** τα οποία συνεπάγονται **σημαντικές επιπτώσεις** στη λειτουργία και την οικονομική βιωσιμότητα του ΣΚΑ και κυρίως του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και του ΕΤΕΑΜ (επιβάρυνση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με το κόστος κάλυψης των συντάξεων των δικαιούχων των εντασσόμενων σ' αυτό ειδικών ταμείων, υπέρμετρη επιβάρυνση του ΕΤΕΑΜ με την υπαγωγή σ' αυτό των τραπεζο-υπαλλήλων χωρίς να έχει μεταβιβασθεί στο ΕΤΕΑΜ η περιουσία του από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, απαλλαγή των Τραπεζών από υφιστάμενες υποχρεώσεις τους συνεισφοράς στο μεταφερόμενο στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κόστος ένταξης των Ταμείων Κύριας Σύνταξης κλπ).
- **αναπτύσσονται πρωτοβουλίες** σε εθνικό (Τράπεζα Ελλάδος, Alpha Bank, IOBE, κλπ.) και διεθνές επίπεδο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΟΟΣΑ, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, κλπ) οι οποίες προλειαίνουν το έδαφος για δραστικές παρεμβάσεις στο ΣΚΑ και ειδικότερα στις παραμετρικές λεγόμενες διαστάσεις του. Οι πρωτοβουλίες αυτές, όπως υποστηρίζεται, βρίσκονται εκτός της σφαίρας επιρροής της ασφαλιστικής πολιτικής, ώστε να μπορούν να κάνουν χρήση του επιχειρήματος της αντικειμενικής προσέγγισης της κατάστασης και του αμερόληπτου των προτεινόμενων αντίστοιχων προτάσεων.

Μία από τις πρωτοβουλίες αυτές αποτελεί και το περιεχόμενο της τελευταίας ετήσιας (2005) Έκθεσης του Διεθνούς Νομισμα-

τικού (ΔΝΤ) για την ελληνική οικονομία και το ΣΚΑ της χώρας μας.

Η αναλυτική αποκωδικοποίηση των συμπερασμάτων και των τελικών προτάσεων της Έκθεσης (2005) του ΔΝΤ, αποδεικνύει με τον πιο σαφή τρόπο τις προοπτικές του ΣΚΑ στην Ελλάδα από την σκοπιά του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Πιο συγκεκριμένα, η Έκθεση¹ του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου περιλαμβάνει δύο μέρη:

Στο πρώτο μέρος, εξετάζεται η ελληνική οικονομία ως σύνολο, επιχειρούνται μετρήσεις των βασικών της μεγεθών και διατυπώνονται κρίσεις και προτάσεις, με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας της.

Στο δεύτερο μέρος, η προσέγγιση επικεντρώνεται στο δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα², συνδέεται η λειτουργία του με την παραγωγή δημοσιονομικών ελλειμμάτων και την προοπτική του δημόσιου χρέους και διατυπώνεται σειρά διαπιστώσεων και προτάσεων. Αποκλειστικός στόχος των προτάσεων της Έκθεσης παραμένει ο περιορισμός των συνταξιοδοτικών δαπανών και κατά συνέπεια, η αντίστοιχη μείωση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού.

1. Η Έκθεση έχει ημερομηνία 23.11.2005 και έχει συνταχθεί από στελέχη του ΔΝΤ που επισκέφθηκαν την Ελλάδα και συγκέντρωσαν τα σχετικά στοιχεία σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

Διευκρινίζεται, ότι, οι εκτιθέμενες, στην Έκθεση, απόψεις απηχούν τις αντιλήψεις των στελεχών του ΔΝΤ που συνέταξαν την Έκθεση και όχι αναγκασώς τις αντιλήψεις της ελληνικής κυβέρνησης και του Εκτελεστικού Γραφείου του ΔΝΤ.

Ο ισχυρισμός, όμως, αυτός του διαβιβαστικού εγγράφου, αναιρείται, από το ίδιο το κείμενο της Έκθεσης στο οποίο, αναφέρεται ρητά, ότι, το κείμενο έχει, ήδη, επικυρωθεί από το ευρωπαϊκό τμήμα του ΔΝΤ.

2. Στο κείμενο της Έκθεσης δεν απουσιάζουν και μικρότερης ή μεγαλύτερης σημασίας λάθη: Για παράδειγμα στην καταγραφή των υφιστάμενων ασφαλιστικών Οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, περιλαμβάνονται και τα δημιουργηθέντα, με βάση τις σχετικές ρυθμίσεις του Ν. 3029/2002, τρία Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης, ενώ ο θεομός της επαγγελματικής ασφάλισης βρίσκεται έξω από τα εννοιολογικά όρια της κοινωνικής ασφάλισης αφού λειτουργεί στο χώρο της ιδιωτικής ασφάλισης.

2. Οι αιτίες αύξησης του «κόστους» των συντάξεων

Η Έκθεση³ κρίνει ως πολύ υψηλό το «κόστος» των συντάξεων στην Ελλάδα, θεωρώντας έτσι ότι, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες επιβαρύνουν υπέρμετρα τον κρατικό προϋπολογισμό.

Ως αιτίες του αυξημένου ύψους των δαπανών καταγράφονται οι εξής οκτώ:

A. Κύριες αιτίες:

1. Ο υψηλός δείκτης αναπλήρωσης.
2. Ο υπολογισμός της σύνταξης στις αποδοχές του τελευταίου έτους υπηρεσίας.
3. Οι γενναιόδωρες κατώτατες συντάξεις.
4. Τα χαμηλά πραγματικά όρια ηλικίας συνταξιοδότησης.
5. Η ανωριμότητα του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης.

B. Επικουρικές αιτίες:

1. Η ευρεία αποδοχή επαγγελματιών και εργασιακών ειδικοτήτων ως βαρειών και ανθυγιεινών.
2. Τα υψηλά ποσοστά συντάξεων λόγω ιατρικής ανικανότητας (αναπηρικές συντάξεις).

Γ. Διαχρονικό αίτιο βάσης:

1. Ο κατακερματισμός του ελληνικού ΣΚΑ.

3. Βλ. παρ. 35 επ. Μέρους II της Έκθεσης του Δ.Ν.Τ., 2005.

Από την επισκόπηση των αιτιών αυτών που αποδέχεται και προβάλλει η Έκθεση, μπορούν να συναχθούν συγκεκριμένα συμπεράσματα.

Πρώτον, η Έκθεση αγνοεί την ανάγκη της κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ΣΚΑ. Δεν φαίνεται η Έκθεση να ενδιαφέρεται για το χαμηλό ύψος των συντάξεων για την συντριπτική πλειοψηφία των συνταξιούχων καθώς και για την ανεπάρκειά του να καλύψει ένα βασικό αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης των χαμηλοσυνταξιούχων.

Δεύτερον, η Έκθεση εξετάζει το ΣΚΑ μόνο σε σχέση με τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού. Συνδέει άμεσα το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος με το ΣΚΑ και επιμένει να χρησιμοποιεί το ΣΚΑ ως μέσο για τη μείωση των ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους.

Όμως, η Έκθεση δεν περιορίζεται, στην καταγραφή των προαναφερόμενων αιτιών στις οποίες καταλογίζει το αυξημένο «κόστος» του ελληνικού ΣΚΑ αλλά, αναφέρει με σαφήνεια, **η μεταρρυθμιστική προσπάθεια οφείλει να εστιασθεί αποκλειστικά στις συγκεκριμένες αυτές παραμετρικές αιτίες.**

Κατά συνέπεια, δεν καταλείπεται, καμία αμφιβολία ότι το ΔΝΤ προτείνει το δραστικό περιορισμό των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των ασφαλισμένων, περιορισμό που οδηγεί σε μειώσεις του συνόλου αλλά ακόμη και των κατώτατων συντάξεων, αυξήσεις ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, περιορισμό των βαρειών και ανθυγιεινών επαγγελμάτων, μείωση των συντάξεων αναπηρίας κλπ.

3. Συμπεράσματα και προτάσεις της Έκθεσης

Η Έκθεση του Δ.Ν.Τ. συνοψίζει τα γενικότερα συμπεράσματά της⁴ πλαισιώνοντάς τα με αντίστοιχες προτάσεις.

Το Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΣΚΑ) στην Ελλάδα, συγκρινόμενο με εισοδηματικά μεγέθη και σύμφωνα με τα αντίστοιχα διαθέσιμα στοιχεία, **κρίνεται από το Δ.Ν.Τ ως σχετικά γενναιόδωρο.**

Επίσης, επειδή, ακριβώς κρίνεται ως γενναιόδωρο, αναμένεται κατά το Δ.Ν.Τ. να εμφανίσει, μακροχρονίως, τη μεγαλύτερη αύξηση των συνταξιοδοτικών δαπανών από οποιοδήποτε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βέβαια, η Έκθεση επισημαίνει **την ανάγκη άμεσης πραγματοποίησης νέων μετρήσεων, σε συνδυασμό και με τις σημερινές συνθήκες της χώρας και τις αναγκαιότητες και υποχρεώσεις της απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση.**

Με άλλα λόγια, το ΔΝΤ αναπτύσσει μία εξαιρετικά απαισιόδοξη εικόνα, με μεγάλα οικονομικά ελλείμματα του ελληνικού ΣΚΑ και προτείνει μία νέα επαλήθευση αυτής της εικόνας με νέες μετρήσεις και αποτυπώσεις.

Οι αναφορές αυτές της Έκθεσης **συναντώνται** με τις πρόσφατες πρωτοβουλίες της κοινωνικο-ασφαλιστικής πολιτικής. Πράγματι η αναφορά στην ανάγκη άμεσης πραγματοποίησης νέων μετρήσεων συναντά τις πρόσφατες εξαγγελίες για την ανάγκη νέας αξιόπιστης και ικανής να συγκεντρώσει την ευρύτερη αποδοχή μέτρησης και αποτύπωσης και τη συγκρότηση της

4. Βλ. παρ. 73 - 74, Μέρους II του κειμένου της Έκθεσης του Δ.Ν.Τ.

ειδικής Επιτροπής, ακριβώς, για τον σκοπό αυτόν. Επίσης, η αναφορά της Έκθεσης στην Ε.Ε. υπενθυμίζει την κατάσταση δημοσιονομικής πειθαρχίας στην οποία έχει τεθεί η Ελλάδα και που δεν μπορεί να μη συνεκτιμηθεί κατά τον προσδιορισμό των αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στο ΣΚΑ.

Παράλληλα, η Έκθεση διευκρινίζει, ότι, έστω και με τα υφιστάμενα μη πλήρη στοιχεία, η κατάσταση του ελληνικού ΣΚΑ δεν εμφάνισε, στη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας, οποιαδήποτε βελτίωση.

Όμως, στη συνέχεια των συμπερασμάτων της, η Έκθεση αποσαφηνίζει, ότι, **η μεταρρύθμιση του ελληνικού ΣΚΑ είναι αναγκαία, όχι για να βελτιώσει την κοινωνική του αποτελεσματικότητα αλλά για να διασφαλίσει τη μακροχρόνια οικονομική του βιωσιμότητα.** Η ανάγκη και η διαδικασία της σημερινής οικονομικής σταθεροποίησης και ο πιθανός ισοσκελισμός του κρατικού προϋπολογισμού, μέχρι το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας, ενδέχεται να αναβάλλει την περαιτέρω διεύρυνση της απόκλισης του λόγου δημόσιο χρέος προς ΑΕΠ, ως συνέπεια της διόγκωσης του «κόστους» των συντάξεων, θα αποδειχθεί, όμως ανεπαρκής για τη διατήρηση της σταθερότητας του δημόσιου χρέους.

Με βάση τις απόψεις αυτές, η Έκθεση αναφέρει, ανεπιφύλακτα, ότι, **καθίστανται αναγκαίες οι άμεσες παρεμβάσεις και μεταρρυθμίσεις στο ΣΚΑ,** με βάση ανάλογες εμπειρίες και άλλων χωρών μελών της Ε.Ε. αλλά και με συνεκτίμηση και της ελληνικής ιδιαιτερότητας. Προστίθεται, ακόμη, ότι, με δεδομένο ότι οποιοσδήποτε μεταρρυθμίσεις στο ΣΚΑ χρειάζονται κάποιο χρόνο για να καταστούν πλήρως εφαρμόσιμες (π.χ. μεγάλες μεταβατικές περιόδους) **η άμεση μεταρρύθμιση θα αποδειχθεί επωφελής** αφού θα αποτρέψει μελλοντικές δυσμενέστερες παρεμβάσεις.

3.1. Ειδικότερες υποδείξεις και προτάσεις του ΔΝΤ

3.1.1. Η δυναμική των μεταρρυθμίσεων σημαίνει μείωση και πάντως, όχι βελτίωση των συνταξιοδοτικών παροχών

Οι κοινωνικο-ασφαλιστικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί, μέχρι σήμερα, εμπειρικλείουν ενδογενείς δυνατότητες πιέσεων για βελτίωση του επιπέδου των συνταξιοδοτικών παροχών που οδηγούν, κατά το ΔΝΤ⁵, **στη χειροτέρευση και τη μείωση της δυναμικής των μεταρρυθμίσεων**. Ως παράδειγμα αυτών των ενδογενών δυνατοτήτων πιέσεων, καταγράφεται η περίπτωση ενοποίησης των εργοδοτικών Ταμείων (ΤΕΒΕ - ΤΑΕ - ΤΣΑ) στον ενιαίο ασφαλιστικό Οργανισμό ΟΑΕΕ και στην εφεξής ρύθμιση των ασφαλιστικών παροχών, με βάση τις υψηλότερες παροχές, με βάση δηλαδή τον ενοποιούμενο φορέα που δίδει τις καλύτερες παροχές.

Επομένως, σε περιπτώσεις συγχωνεύσεων (ενοποιήσεων) ασφαλιστικών Ταμείων, η γνώμη του ΔΝΤ είναι, ότι, **κατά την ευνοϊκότερη εκδοχή**, θα πρέπει να μη βελτιώνονται οι παροχές των ασθενέστερων Ταμείων αλλά να διατηρείται και μετά τη συγχώνευση η διαφοροποίηση των παροχών.

Βέβαια, το ΔΝΤ περιορίζει να απορρύψει τη βελτίωση των παροχών, χωρίς να προχωρεί στη ευθεία διατύπωση συγκεκριμένης ειδικότερης πρότασης, αν θα πρέπει να διατηρείται το διαφορετικό επίπεδο των παροχών για τους ασφαλισμένους εκάστου συγχωνευόμενου (ενοποιούμενου) φορέα ή αν θα πρέπει να μειώνονται οι παροχές των λοιπών ενοποιούμενων Ταμείων στο επίπεδο των χαμηλότερων παροχών, στο επίπεδο δηλαδή του φορέα που παρέχει τις χαμηλότερες συντάξεις.

5. Βλ. παρ. 44, Μέρους II κειμένου της Έκθεσης του ΔΝΤ.

Είναι, όμως σαφές, ότι, το ΔΝΤ απορρίπτει οποιαδήποτε μεταρρύθμιση που θα συνοδεύεται από ενιαιοποίηση των παροχών στο επίπεδο του φορέα που παρέχει τις υψηλότερες συντάξεις. Με άλλη διατύπωση, **το ΔΝΤ πρεσβεύει, ότι, η δυναμική μίας ασφαλιστικής μεταρρύθμισης βρίσκεται προς την κατεύθυνση της μείωσης και πάντως όχι της βελτίωσης των παροχών.**

3.1.2. Κατάργηση των μεταβατικών διατάξεων

Το ΔΝΤ ουσιαστικά εισηγείται⁶, την κατάργηση της πρακτικής θέσπισης μεταβατικών περιόδων ισχύος των τροποποιούμενων διατάξεων της ασφαλιστικής νομοθεσίας.

Έχει, μάλιστα, ιδιαίτερη σημασία, η διαπίστωση της Έκθεσης, ότι, οι μεταρρυθμίσεις της ασφαλιστικής νομοθεσίας οδηγούν, πάντοτε, σε μειώσεις των ασφαλιστικών δικαιωμάτων και συνεπώς ανισότητες και αδικίες.

Γι αυτόν ακριβώς το λόγο, δεν πρέπει να μεσολαβούν μακρές περίοδοι για την έναρξη της ισχύος των αλλαγών: **πρέπει να αποκλείεται η χρονική δυνατότητα άσκησης πίεσης από τους αδικούμενους για την αναθεώρηση των αλλαγών.**

Δηλαδή η Έκθεση εκφράζει την άποψη, ότι, οι αλλαγές (που είναι πάντοτε δυσμενείς αναφέρεται σε **αναπόφευκτο -downscaling-** για συγκεκριμένες ομάδες ασφαλισμένων) πρέπει να ισχύουν και **να εφαρμόζονται αμέσως μετά τη νομοθέτησή τους**, ώστε να προλαμβάνεται οποιαδήποτε προσπάθεια επανασυζήτησης, αναθεώρησης και ανατροπής τους που μπορεί να επιχειρηθεί μέχρι την έναρξη της εφαρμογής τους.

Ως παράδειγμα παρόμοιων μεταγενέστερων ανατροπών δυσμε-

6. Βλ. παρ. 44, Μέρους II του κειμένου της Έκθεσης του ΔΝΤ.

νών ρυθμίσεων, αναφέρεται στην Έκθεση και η αναθεώρηση και ο επαναπροσδιορισμός στο 70 % των συντάξιμων αποδοχών, με το νόμο 3029/2002, του ποσοστού αναπλήρωσης για τους μετά την 1.1.1993 ασφαλισμένους που είχε καθορισθεί με το Ν. 2084/1992 στο 60 % των συντάξιμων αποδοχών τους.

Στο παράδειγμα αυτό η Έκθεση είναι σαφής: ο δείκτης αναπλήρωσης 60 % θα έπρεπε να εφαρμοσθεί αμέσως δηλαδή και για τους πριν από την 1.1.1993 (τους αποκαλούμενους παλαιούς) ασφαλισμένους και κακώς ο νομοθέτης παρέσχε μία μακρά μεταβατική περίοδο μέχρι να αρχίσει η εφαρμογή του, περίοδος που προϋπέθετε ότι τη συμπλήρωση των προϋποθέσεων συνταξιοδότησης όσων θα εντάσσονταν στο ΣΚΑ μετά την 1.1.1993.

Η λογική αυτή, ασφαλώς, σημαίνει **έλλειψη σεβασμού σε οποιαδήποτε ώριμα συνταξιοδοτικά δικαιώματα και αιφνιδιαστική ανατροπή των συνταξιοδοτικών προσδοκιών** ακόμη και των μακροχρόνια ασφαλισμένων. Άρα κατά το Δ.Ν.Τ. ο νομοθέτης μπορεί να λειτουργεί **ως οδοστρωτήρας, σαρώνοντας το ασφαλιστικό καθεστώς με μοναδικό κριτήριο την επίτευξη οικονομικών στο ΣΚΑ.**

3.1.3. Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης

Κατά την άποψη της Έκθεσης⁷, η θέσπιση του 65^{ου} έτους ως ηλικίας για τη λήψη πλήρους σύνταξης, αποτελεί παράγοντα συμβολής στην αύξηση των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων.

Στην Έκθεση αναπτύσσεται η άποψη, ότι, οι περισσότεροι ασφαλισμένοι έχουν, ήδη, πριν ακόμη φθάσουν στην ηλικία των 65 ετών, συμπληρώσει τα απαιτούμενα, για τη λήψη πλήρους σύνταξης, 35 χρόνια ασφάλισης.

7. Βλ. παρ. 41, Μέρους ΙΙ, του κειμένου της Έκθεσης του ΔΝΤ.

Ακόμη, όμως και την πρόσφατη ρύθμιση του Ν. 3029/2002 που επιτρέπει τη συνταξιοδότηση μετά τη συμπλήρωση 37 ετών πραγματικής υπηρεσίας, ασχέτως ορίου ηλικίας, αμφισβητεί η Έκθεση του Δ.Ν.Τ., κρίνοντας, ότι και η ρύθμιση αυτή θα συμβάλλει στη μείωση της μέσης πραγματικής ηλικίας συνταξιοδότησης.

Ο ισχυρισμός, όμως, ότι, η νομοθετημένη δυνατότητα λήψης πλήρους σύνταξης μετά 35 χρόνια ασφάλισης και τη συμπλήρωση του 65^{ου} έτους της ηλικίας ή μετά 37 χρόνια ασφάλισης ανεξαρτήτου ορίου ηλικίας, οδηγεί σε συνταξιοδοτήσεις κάτω των 65 ετών, επειδή οι περισσότεροι ασφαλισμένοι συμπληρώνουν τα 35 ή τα 37 χρόνια ασφάλισης πολύ πριν συμπληρώσουν στο 65^ο έτος της ηλικίας τους, αντιφάσκει προς την πραγματικότητα.

Σύμφωνα, πράγματι, με τις μετρήσεις του ΙΝΕ, η μέση ηλικία εισόδου στην αγορά εργασίας, στη χώρα μας, σήμερα, βρίσκεται στο 29^ο-30^ο έτος της ηλικίας και κατά συνέπεια, η συνεχής έκτοτε απασχόληση επί 35 ή 37 έτη υπερβαίνει την ηλικία των 65 ετών. Εννοείται, βέβαια, ότι όσες ενδιάμεσες περιόδους ανεργίας μεσολαβήσουν (ο χρόνος ανεργίας δεν θεωρείται χρόνος ασφάλισης) θα προσαυξήσουν ακόμη περισσότερο την πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης.

Με τις υποδείξεις του αυτές το ΔΝΤ προτείνει ανεπιφύλακτα:

- ή την αύξηση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδότησης με πλήρη σύνταξη, πέραν του 65^{ου} έτους.
- ή την αύξηση των απαιτούμενων ετών ασφάλισης, πέραν των 35 ή και πέραν των 37 (όταν η σύνταξη χορηγείται ανεξαρτήτου ορίου ηλικίας).
- ή τη συνδυασμένη παράλληλη αύξηση, τόσο των ορίων ηλικίας (πέραν του 65^{ου} έτους), όσο και των απαιτούμενων ετών ασφάλισης (πέραν των 35 ή των 37 ετών ασφάλισης αναλόγως).

4. Το προτεινόμενο από το ΔΝΤ νέο μοντέλο ΣΚΑ

Στην Έκθεση τονίζεται⁸ ότι η Ελλάδα δεν είναι η μοναδική χώρα μέλος της Ε.Ε. που αντιμετωπίζει αυξημένο «κόστος» στο σύστημα των δημόσιων συντάξεων, αυξημένο σε βαθμό που να μπορεί να αποσταθεροποιήσει τα δημόσια οικονομικά. Το ίδιο πρόβλημα αντιμετωπίζουν και άλλες χώρες μέλη που, όμως, έσπευσαν να ανταποκριθούν στην πρόκληση αυτή, έγκαιρα, με την εισαγωγή και θέσπιση ανάλογων μεταρρυθμίσεων. Η Έκθεση μεριμνά, ώστε, να διατυπώσει μερικές από τις προτάσεις που το Δ.Ν.Τ. νομίζει, ότι, μπορούν να φανούν χρήσιμες και για την Ελλάδα ενόψει της αναλαμβανόμενης και αναμενόμενης μεταρρυθμιστικής προοπτικής.

Οι μεταρρυθμίσεις στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης που προτείνονται από την Έκθεση για σπουδή και χρήση ως μοντέλα και από την Ελλάδα, είναι εκείνες που πραγματοποιήθηκαν στην Αυστρία, τη Γερμανία, την Ιταλία και τη Σουηδία.

Στην Έκθεση⁹, αναλύεται το περιεχόμενο των σχετικών πολιτικών στις χώρες αυτές. Από την ανάλυση, όμως, προκύπτει, με σαφήνεια, ότι, η επιλογή των συγκεκριμένων κοινωνικο-ασφαλιστικών πολιτικών και η υπόδειξή τους προς την Ελλάδα, ως βάση και για την ελληνική αντίστοιχη κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική, έγινε με αποκλειστικό κριτήριο τη διαπίστωση, ότι, όλες αυτές οι «μεταρρυθμίσεις» είχαν ως συνέπεια τη μείωση των συνταξιοδοτικών δαπανών. Στην Έκθεση τονίζεται, με έμφαση, ότι:

8. Βλ. παρ. 50 - 51, Μέρους II του κειμένου της Έκθεσης του Δ.Ν.Τ.

9. Βλ. παρ. 52 -72, Μέρους II του κειμένου της Έκθεσης του Δ.Ν.Τ.

- Με την κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική στην Αυστρία εξοικονομήθηκαν 3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.
- Με την κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική στη Γερμανία εξοικονομήθηκαν 2,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.
- Με την κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική στην Ιταλία αποφεύχθηκε η αύξηση του «κόστους» των συντάξεων, το οποίο και σταθεροποιήθηκε.
- Με την κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική στη Σουηδία αποφεύχθηκε, επίσης, η αύξηση του «κόστους» των συντάξεων, το οποίο και σταθεροποιήθηκε.

Και στις τέσσερις δηλαδή περιπτώσεις κοινωνικο-ασφαλιστικής πολιτικής που εκθειάζει το ΔΝΤ **περιορίστηκαν τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των ασφαλισμένων με αντίστοιχα, βέβαια, οφέλη για τους αντίστοιχους προϋπολογισμούς. Αυτό ακριβώς, προτείνει η Έκθεση και για την Ελλάδα.**

Θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς, ότι, οι συνταξιοδοτικές παροχές στην Αυστρία, τη Γερμανία, την Ιταλία και την Σουηδία είναι πολύ καλύτερες από τις αντίστοιχες της χώρας μας και ότι, το ΔΝΤ θα όφειλε να στρέψει την έρευνά του και προς αυτήν την κατεύθυνση. **Η μοναδική μέριμνα και επιδίωξη του Δ.Ν.Τ. είναι το πως θα κατορθωθεί να μειωθούν οι συντάξεις ώστε να περιορισθούν οι αντίστοιχες υποχρεώσεις του κρατικού προϋπολογισμού.**

Σε σχέση, ειδικότερα με το προτεινόμενο, για την Ελλάδα, από την Έκθεση, μοντέλο μεταρρύθμισης του ΣΚΑ, το ΔΝΤ σημειώνει ότι, κατ' αρχήν, οι κοινωνικο-ασφαλιστικές προσεγγίσεις είναι δύο ειδών:

Στην πρώτη περίπτωση, η κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική χαρακτηρίζεται ως **παραμετρική.**

Στη δεύτερη περίπτωση, η κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική προχωρά βαθύτερα και χαρακτηρίζεται ως **αλλαγή ισχύοντος μοντέλου**.

Στην περίπτωση της **παραμετρικής κοινωνικο-ασφαλιστικής πολιτικής**, διατηρείται το σύστημα της καθορισμένης παροχής και συνδέεται η σύνταξη με οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια που δεν αναφέρονται αποκλειστικά στο ύψος των ασφαλιστικών εισφορών που έχουν καταβληθεί από το δικαιούχο. Στις παραμετρικές πολιτικές δεν θίγουμε το υφιστάμενο μοντέλο κοινωνικής ασφάλισης αλλά μεταβάλλουμε την ηλικία συνταξιοδότησης, τον τρόπο υπολογισμού της σύνταξης, το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών και τις προβλέψεις πρόωρης συνταξιοδότησης.

Αντίθετα, στις πολιτικές που συνεπάγονται **την αλλαγή του υφιστάμενου μοντέλου κοινωνικής ασφάλισης**, οι επερχόμενες αλλαγές είναι ριζικές και συνεπιφέρουν τη μεταβολή της φύσης του συστήματος της κοινωνικής ασφάλισης.

Στις υποδείξεις και τις προτάσεις του ΔΝΤ **εμπεριέχονται, τόσο παραμετρικές αλλαγές, όσο και συγκεκριμένες αλλαγές του ισχύοντος κοινωνικο-ασφαλιστικού μοντέλου**. Χωρίς δηλαδή να απορρίπτει συγκεκριμένες αλλαγές στα όρια ηλικίας και στον τρόπο υπολογισμού της σύνταξης (αντίθετα, τις εισηγείται) υπερβαίνει τα όρια των επί μέρους αλλαγών αυτών και προτείνει ταυτόχρονα και παράλληλα συγκεκριμένες αλλαγές και στο ισχύον στη χώρα μας μοντέλο κοινωνικής ασφάλισης. **Το ΔΝΤ δηλαδή συνδυάζει τις δύο μορφές αλλαγών, την παραμετρική και την μεταβολή του μοντέλου, προκειμένου να μειωθούν οι συντάξεις και να ελαφρυνθεί αναλόγως ο κρατικός προϋπολογισμός**.

Ειδικότερα, το ΔΝΤ προτείνει δύο αλλαγές στο ισχύον μοντέλο κοινωνικής ασφάλισης:

Πρώτον, την κατάργηση του συστήματος καθορισμένης παροχής και την αντικατάστασή του με το σύστημα της καθορισμένης εισφοράς και

Δεύτερον, τον περιορισμό του πρώτου πυλώνα δηλαδή της δημόσιας σύνταξης και την παράλληλη **ανάπτυξη του δεύτερου πυλώνα** δηλαδή των Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης που αποτελούν, όμως μορφή ιδιωτικής και όχι δημόσιας σύνταξης.

Αναλυτικότερα, κατά τις απόψεις του ΔΝΤ:

Στις αλλαγές του ισχύοντος μοντέλου, **περισσότερο σημαντική φαίνεται να είναι η μετακίνηση από το σύστημα καθορισμένης παροχής (defined-benefit system) στο σύστημα καθορισμένης εισφοράς (defined-contribution system).**

Στο σύστημα καθορισμένης εισφοράς, οι συντάξεις συνδέονται και καθορίζονται με βάση τις καταβαλλόμενες εισφορές και την επενδυτική τους απόδοση. Η εισαγωγή του συστήματος αυτού στην Ελλάδα, θα επιφέρει, όπως τονίζεται στην Έκθεση¹⁰, σημαντικές αλλαγές και ειδικότερα:

- μεγαλύτερη αβεβαιότητα για το ύψος της προσδοκώμενης σύνταξης.
- μικρότερες δυνατότητες αναδιανομής εισοδημάτων.
- λιγότερες υποχρεώσεις του κρατικού προϋπολογισμού.

Αυτή είναι, όμως, η πρώτη από τις προτεινόμενες αλλαγές στο ισχύον μοντέλο κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας.

Σύμφωνα με την προτεινόμενη δεύτερη αλλαγή του ισχύοντος συστήματος, θα πρέπει να περιορισθεί ο πρώτος πυλώνας δηλαδή η εγγυημένη από το κράτος δημόσια σύνταξη να μει-

10. Βλ. παρ. 51, Μέρος II του κειμένου της Έκθεσης του Δ.Ν.Τ.

ωθεί δραστικά, ενώ παράλληλα θα πρέπει να επεκταθεί ο δεύτερος πυλώνας δηλαδή τα Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (pension funds).

Με την πρόταση αυτή το ελληνικό ΣΚΑ κινδυνεύει να συρρικνωθεί σε σημαντικά αδιανόητο βαθμό, αφού:

- **Απομακρύνεται από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη και εγγυημένη κοινωνική ασφάλιση (πρώτος πυλώνας) και οδηγείται στην ιδιωτική ασφάλιση (δεύτερος πυλώνας) για την οποία, όμως, ούτε οποιαδήποτε εγγύηση παρέχεται από το κράτος, ούτε και σε σίγουρους επενδυτικούς κανόνες υπάγεται (π.χ. το 70 % των διαθεσίμων της μπορεί να επενδυθεί στο Χρηματιστήριο).**
- **Ελαχιστοποιούνται οι συντάξεις του πρώτου πυλώνα (δημόσιες εγγυημένες συντάξεις) σε βαθμό που να καλύπτουν απλά το επίπεδο διαβίωσης στα όρια της φτώχειας.**
- **Γενικεύεται η εισαγωγή της ιδιωτικής ασφάλισης σε βάρος της κοινωνικής, με τη μεταφορά του βάρους κάλυψης του γήρατος, του θανάτου και της αναπηρίας στους ώμους των ασφαλισμένων.**
- Μια παρόμοια εξέλιξη συρρίκνωσης του πρώτου πυλώνα και ανάλογης ανάπτυξης του δεύτερου πυλώνα, θα περιορίσει τις δαπάνες του κράτους για συντάξεις, ακόμη κι αν εξακολουθήσει να ισχύει το σύστημα της καθορισμένης παροχής.

Συμπερασματικά οδηγούμεθα, αν αποδεχθούμε τις προτάσεις του ΔΝΤ, στην ουσιαστική κατάρρευση της κοινωνικής ασφάλισης και της αναδιανεμητικής της λειτουργίας, αφού η παροχή της δημόσιας σύνταξης θα καλύπτει το επίπεδο διαβίωσης στα όρια της φτώχειας.

5. Η σχετικότητα των μετρήσεων και των συμπερασμάτων της Έκθεσης του ΔΝΤ

Στην Έκθεση επιχειρείται μία καταγραφή συγκεκριμένων μετρήσεων των μεγεθών της ελληνικής οικονομίας που έχουν, όμως, πραγματοποιηθεί τα έτη 2001 και 2005. Με βάση τις μετρήσεις αυτές, οι συντάκτες της Έκθεσης προβάλλουν αντίστοιχα συμπεράσματα και προτείνουν τις κατά τη γνώμη τους επιβαλλόμενες «λύσεις». Οι «λύσεις» αυτές, βέβαια, όπως αναπτύχθηκε, έχουν **μονόπλευρη στόχευση**: τη μείωση των υποχρεώσεων και των συναφών εκταμιεύσεων του κρατικού προϋπολογισμού για καταβολή συντάξεων, **χωρίς τη παραμικρή αναφορά στις κοινωνικές συνέπειες των «λύσεων» αυτών**.

Πρέπει, όμως, να καταστεί σαφές, ότι, ανάλογα με τις παραδοχές και τις υποθέσεις που επιλέγονται, κατά περίπτωση, οδηγούμεθα και σε διαφορετικά συμπεράσματα, ώστε να καθίσταται ανεξήγητο, γιατί οι προτεινόμενες «λύσεις» παραμένουν αναλλοίωτες, ανεξάρτητα των διαφορετικών αποτελεσμάτων των κατά περίπτωση μετρήσεων.

Στον παρατιθέμενο Πίνακα 1 καταγράφονται δέκα διαφορετικά σενάρια παραδοχών και υποθέσεων, **με εναλλασσόμενες, ανά σενάριο, δέσμες παραδοχών και υποθέσεων**.

Οι παραδοχές αυτές αναφέρονται:

- Στο ρυθμό των ετήσιων αναπροσαρμογών και αυξήσεων των συντάξεων (εναλλακτικές προσεγγίσεις).
- Στο ρυθμό των ετήσιων αναπροσαρμογών και αυξήσεων των μισθών (εναλλακτικές προσεγγίσεις).
- Στο ετήσιο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης (εναλλακτικές προσεγγίσεις).

- Στο δείκτη αναπλήρωσης των μισθών.
- Στον ετήσιο ρυθμό του δείκτη τιμών καταναλωτή.
- Στον εναλλακτικά αυξομειούμενο δείκτη γονιμότητας.
- Στο εναλλακτικά αυξομειούμενο προσδόκιμο επιβίωσης.
- Στο εναλλακτικά αυξομειούμενο ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού.
- Στο εναλλακτικά αυξομειούμενο ποσοστό ανεργίας.
- Στην εναλλακτική προσέγγιση της ηλικίας συνταξιοδότησης.
- Στην εφαρμογή των ρυθμίσεων του Ν. 2084/1992 και για ομάδα των ασφαλισμένων πριν από την 1.1.1993 (εναλλακτική προσέγγιση).
- Στον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών με συνεκτίμηση των αποδοχών όλων των ετών υπηρεσίας δηλαδή με κατάργηση της επιλογής των αποδοχών μόνο της τελευταίας πενταετίας ή του τελευταίου έτους (εναλλακτική προσέγγιση).

Πίνακας 1: Ελλάδα, Προβολές των ελλειμμάτων του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος υπό διάφορες παραδοχές (% ΑΕΠ)

Εναλλακτικά σενάρια προβολών (1)	ΕΤΗ				Μεταβολές	
	2000 (2)	2020 (3)	2030 (4)	2050 (5)	2000-2050 Συσσωρευτικά (6)	(6) - (5) (7)
Κεντρικές προβολές (δηλαδή προβολές σεναρίου βάσης)						
Σενάριο 1: Έλλειμμα συστήματος συντάξεων ⁽¹⁾	4,8	6,9	11,1	16,8	12,0	
Δαπάνες συστήματος συντάξεων	12,6	15,7	20,2	24,8	12,2	
Βασικές παραδοχές σεναρίου 1						
(1) Αυξήσεις συντάξεων: Πληθωρισμός πλέον 1 ποσοστιαία μονάδα						
(2) Η αύξηση του μέσου μισθού ισούται με την μέση πραγματική ανάπτυξη (δηλαδή 1,75% κατά την περίοδο των προβολών)						
(3) Δείκτης αναπλήρωσης: 80% για τους μετά το 1992 υπαγόμενους στο ΣΚΑ (60% για κύρια, πλέον 20% για επικουρική σύνταξη)						
(4) Μέσος πληθωρισμός: 2,5%						
Ανάλυση ευαισθησίας						
Σενάριο 2: Χαμηλότερη γονιμότητα, αυξημένο προσδόκιμο επιβίωσης	4,8	4,3	11,4	20,4	15,6	3,6
Σενάριο 3: Υψηλότερος δείκτης συμμετοχής εργατικού δυναμικού	4,8	6,1	10,2	16,1	11,3	-0,7
Σενάριο 4: Πραγματική αύξηση μισθών και ανάπτυξης 1,5% μετά το 2030	4,8	7,6	12,0	18,2	13,4	1,4
Συνδυασμένα σενάρια						
Σενάριο 5: Το δυσμενέστερο σενάριο: Χαμηλή γονιμότητα, υψηλότερο προσδόκιμο επιβίωσης, χαμηλότερη συμμετοχή εργατικού δυναμικού, χαμηλή ανάπτυξη	4,8	8,7	13,4	23,0	18,2	6,2
Σενάριο 6: Το πλέον αισιόδοξο σενάριο: Υψηλός δείκτης γονιμότητας, χαμηλότερο προσδόκιμο επιβίωσης, υψηλός δείκτης συμμετοχής εργατικού δυναμικού, χαμηλότερη ανεργία, υψηλός ρυθμός ανάπτυξης	4,8	4,7	8,2	9,3	4,5	-7,5
Ανάλυση παραμέτρων συστήματος συντάξεων						
Σενάριο 7: Αυξήσεις συντάξεων βάσει πληθωρισμού	4,8	5,4	8,8	12,8	8,0	-4,0
Σενάριο 8: Ηλικία συνταξιοδότησης στο 67 ^ο έτος για όλους τους έχοντες ηλικία κάτω των 50 ετών το 2001	4,8	5,0	8,6	13,2	8,4	-3,6
Σενάριο 9: Ταχύτερη μετακίνηση στην εφαρμογή των ρυθμίσεων που ισχύουν για τους μετά το 1992 ασφαλισμένους: οι κανόνες να ισχύουν και για τους προ του 1992 ασφαλισμένους για τα έτη ασφάλισης από το 2001 και εφεξής	4,8	6,6	10,3	16,2	11,4	-0,6
Σενάριο 10: Υπολογισμός συντάξιμων αποδοχών με βάση τις αποδοχές όλων των ετών υπηρεσίας με αναπροσαρμογή των αποδοχών των προηγούμενων ετών αναλόγως με τις μέσες αυξήσεις αποδοχών (κατάργηση δηλαδή του ισχύοντος τύπου υπολογισμού της σύνταξης με βάση τις τελευταίες αποδοχές (έτους, πενταετίας κλπ)	4,8	6,8	9,5	14,6	9,8	-2,2

Πηγή: Government Actuary's Dep. "Review of Retirement Pensions System", Αθήνα 2001

Σημειώσεις: 1. Απαιτούμενες συνολικές μεταβιβάσεις από κρατικό προϋπολογισμό.

Επισημαίνεται, ότι, οι συντάκτες της Έκθεσης περιορίστηκαν σε δέκα δικής τους επινόησης θεωρητικούς συνδυασμούς των υποθέσεων αυτών και με βάση αυτούς τους δέκα υποθετικούς συνδυασμούς προχώρησαν στην αριθμητική αποτύπωση των αντίστοιχων αριθμητικών αποτελεσμάτων και κατέληξαν στα δέκα αυτά υποθετικά σενάρια.

Είναι δηλαδή σαφές, ότι, επειδή δεν καθίσταται δυνατόν να προβλεφθούν, με ικανοποιητικό ποσοστό αξιοπιστίας, τα μεγέθη που πρόκειται να προκύψουν, μέχρι το 2050, για καθεμία από τις πιο πάνω παραδοχές, η Έκθεση περιορίζεται να καταγράψει το πιθανολογούμενο ύψος του ελλείμματος του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος, υπό την προϋπόθεση, ότι, μέχρι το 2050, θα επαληθευθούν τα εναλλακτικά, ανά σενάριο προεξοφλούμενα, αντίστοιχα, κατά παραδοχή, αριθμητικά μεγέθη.

Η παρατήρηση αυτή αποκτά εξαιρετική σημασία, ενόψει των εξαγγελιών της κοινωνικο-ασφαλιστικής πολιτικής, ότι, η Επιτροπή που συνέστησε θα καταγράψει τις μετρήσεις των στοιχείων του ΣΚΑ και θα μεριμνήσει για την αξιόπιστη και κοινής αποδοχής αποτύπωση της συνολικής του εικόνας.

Είναι, πλέον, σαφές, ότι, οι μετρήσεις που θα επιχειρήσει η Επιτροπή και η εικόνα του ΣΚΑ που θα παρουσιάσει θα αποτελούν καταγραφή πιθανολογούμενων μελλοντικών μεγεθών και αποτυπώσεις πιθανών εξελίξεων με βάση ποικιλία εναλλακτικών σεναρίων που θα στηρίζονται σε διαφορετικές δέσμες και σε εναλλακτικούς συνδυασμούς παραδοχών και υποθέσεων.

Η κοινωνικο-ασφαλιστική πολιτική φαίνεται, ότι, δεν έχει αντιληφθεί, ότι, το ζήτημα δεν είναι αριθμητικό αλλά κυρίως είναι πολιτικό και κοινωνικό.

Σε κάθε περίπτωση, η συγκριτική μελέτη των πιθανολογούμενων αριθμητικών εξελίξεων, με βάση τα δέκα εναλλακτικά

σενάρια της Έκθεσης, μπορεί να καταστεί απολύτως αποκαλυπτική και να παράσχει επαρκή επιχειρηματολογία για την πλήρη ανατροπή των συμπερασμάτων και την αιτιολογημένη απόρριψη των προτάσεων και των λύσεων που προτείνονται από το κείμενο της Έκθεσης.

Αναλυτικότερα:

- Το αναφερόμενο στον Πίνακα 1 ως έλλειμμα του συνταξιοδοτικού συστήματος, στην πραγματικότητα **δεν είναι, κατ' ουσίαν, έλλειμμα**. Για τον υπολογισμό του (από 4,8% του ΑΕΠ, το έτος 2000, στις ποικίλες εναλλακτικές προσεγγίσεις του, με βάση τα δέκα σενάρια, για τα έτη 2020, 2030 και 2050) η Έκθεση εκτίμησε, κατ' έτος, τις εισπράξεις του συστήματος από ασφαλιστικές εισφορές εργοδοτών και ασφαλισμένων, προσέθεσε στις εισπράξεις τις αποδόσεις των αποθεματικών (περιουσιακών στοιχείων) του συστήματος και από το προκύπτον άθροισμα αφαίρεσε τις καταβολές για συντάξεις. Δηλαδή, **το εμφανιζόμενο ως έλλειμμα συνιστά την κρατική συμμετοχή στο τριμερές σύστημα χρηματοδότησης του συστήματος**. Θα μπορούσε να γίνει διαφορετική μεθοδολογική προσέγγιση: να προστεθεί η κρατική συμμετοχή στις ασφαλιστικές εισφορές των λοιπών δύο συγχρηματοδοτών του συστήματος (εργοδοτών και ασφαλισμένων), να προστεθεί η απόδοση της περιουσίας των ασφαλιστικών Ταμείων και από το προκύπτον άθροισμα, να αφαιρεθεί το ύψος των καταβολών για συντάξεις. Είναι σίγουρο, ότι, αν είχε επιλεγεί ο δεύτερος αυτός τρόπος, το προκύπτον έλλειμμα **θα εμφανιζόταν πολύ μικρότερο από το αναφερόμενο στην Έκθεση και μάλιστα, σε συγκεκριμένες εναλλακτικές προσεγγίσεις των δέκα σεναρίων, δεν θα προέκυπτε καθόλου έλλειμμα**.

- Οι εμφανιζόμενες αποκλίσεις μεταξύ των αριθμητικών αποτελεσμάτων των δέκα σεναρίων είναι **τεράστιες**. Πράγματι, το έλλειμμα που αναμένεται το 2050, με βάση τις παραδοχές και υποθέσεις του σεναρίου 1 (σενάριο γραμμής βάσης) ανέρχεται στο 12 % του ΑΕΠ (δηλαδή σε 21,6 δις ευρώ, με βάση υπολογισμό το ΑΕΠ του έτους 2005 που εκτιμάται στα 180 δις ευρώ). Το ίδιο έλλειμμα εκτινάσσεται, πάντα το 2050, με βάση τις παραδοχές και υποθέσεις του δυσμενέστερου σεναρίου 5, στο 18,6 % του ΑΕΠ (με βάση ΑΕΠ 2005, στα 33,4 δις ευρώ), ενώ με βάση τις παραδοχές και υποθέσεις του ευνοϊκότερου σεναρίου 6 περιορίζεται στο 1/3 του ελλείμματος του σεναρίου βάσης δηλαδή στο 4,5 % του ΑΕΠ (8,1 δις ευρώ, με βάση υπολογισμό το ΑΕΠ 2005). Με βάση, εξάλλου, τα ενδιάμεσα σενάρια παραδοχών και υποθέσεων 7 και 8, το έλλειμμα περιορίζεται στα 2/3 του ελλείμματος του σεναρίου βάσης δηλαδή στο 8 % και στο 8,4 % του ΑΕΠ αντιστοίχως (14,4 και 15,12 δις ευρώ, αντίστοιχα, με βάση υπολογισμό το ΑΕΠ του 2005).
- Είναι ευνόητο, βέβαια, ότι, διαφορετική αντιμετώπιση επιβάλλεται για το έλλειμμα των 33,4 δις ευρώ (δυσμενέστερο σενάριο 5) και άλλη αντιμετώπιση για το έλλειμμα των 8,1 δις ευρώ (ευνοϊκότερο σενάριο 6). Κι όμως, η Έκθεση δεν διαφοροποιεί τις προτάσεις της που παραμένουν αναλλοίωτες, ανεξάρτητα των αντιφατικών συμπερασμάτων των δύο αυτών σεναρίων.
- Όπως σημειώθηκε, το ΔΝΤ δεν περιορίζεται στις προτάσεις αλλαγών των παραμετρικών στοιχείων του συνταξιοδοτικού συστήματος αλλά προχωρεί και σε εισηγήσεις ριζικών ανατροπών του ίδιου του ισχύοντος μοντέλου που μεταβάλλουν τη φύση και το χαρακτήρα του. Είναι αξιοσημείωτο, όμως, ότι, η Έκθεση **αποφεύγει να προχωρήσει σε**

ανάλογες αριθμητικές μετρήσεις των πιθανολογούμενων επιπτώσεων από την κατάργηση του συστήματος καθορισμένης παροχής (defined-benefit system) και την αντικατάστασή του από το σύστημα καθορισμένης εισφοράς (defined-contribution system) ή από τον δραστικό (όπως προτείνεται) περιορισμό του πρώτου πυλώνα δηλαδή της δημόσιας σύνταξης. Επισημαίνεται δηλαδή ότι, η Έκθεση περιορίστηκε να προτείνει αυτές τις αλλαγές μοντέλου αλλά έκρινε, παράλληλα, σκόπιμο να αποφύγει την αναφορά σε αριθμητικές μετρήσεις των πιθανολογούμενων συνεπειών στα ασφαλιστικά μεγέθη.

- Όμως, στις περιπτώσεις συγκεκριμένων παραμετρικών αλλαγών (σενάρια 8, 9 και 10) η Έκθεση προχώρησε και σε σχετικές αριθμητικές μετρήσεις των συνεπειών.
- Στο σενάριο 8, η Έκθεση του Δ.Ν.Τ. μετρά, αποκλειστικά, **τις συνέπειες εισαγωγής του 67^{ου} έτους της ηλικίας ως έτους λήψης πλήρους σύνταξης, με παράλληλη κατάργηση όλων των περιπτώσεων πρόωρης συνταξιοδότησης και καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι, με το μέτρο αυτό θα έχουμε περιορισμό του ελλείμματος του συστήματος συνταξιοδότησης κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.** Βέβαια, η Έκθεση δεν ασχολείται καθόλου με το ζήτημα αν είναι δυνατή η κατάργηση των πρόωρων συντάξεων των αναπήρων ή των μητέρων, όταν η χώρα χαρακτηρίζεται από το χαμηλό δείκτη γεννήσεων.
- Στο σενάριο 9, η Έκθεση μετρά, αποκλειστικά, **τις συνέπειες της προτεινόμενης εφαρμογής των ρυθμίσεων που ισχύουν για τους ασφαλισμένους μετά το 1993 και για τους ασφαλισμένους μέχρι 31.12.1992 (αλλά για όσα έτη διανύσουν στην υπηρεσία από το 2001 και εφεξής) και καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι, με το μέτρο αυτό θα έχουμε περιο-**

ρισμό του ελλείμματος του συστήματος συνταξιοδότησης κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Είναι και εδώ σαφές, ότι, πρόκειται για μέτρο μείωσης των συντάξεων με απόλυτο εισπρακτικό χαρακτήρα και χωρίς οποιαδήποτε κοινωνική λογική.

- Στο σενάριο δέκα, η Έκθεση μετρά, αποκλειστικά, τις συνέπειες της προτεινόμενης συνεκτίμησης του συνόλου των αποδοχών ολόκληρης της εργάσιμης ζωής για τον υπολογισμό των συντάξιμων αποδοχών, με παράλληλη κατάργηση του ισχύοντος τρόπου υπολογισμού των συντάξιμων αποδοχών (αποδοχές τελευταίου έτους ή τελευταίας 5ετίας κλπ). Με την εισαγωγή του νέου αυτού τρόπου υπολογισμού των συντάξιμων αποδοχών που θα οδηγήσει σε σοβαρή μείωση των συντάξεων, η Έκθεση εκτιμά ότι, θα εξοικονομηθούν 2,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ για τον κρατικό προϋπολογισμό. Είναι σαφές, βέβαια, ότι, το ποσόν αυτό θα αφαιρεθεί από το εισόδημα των ασφαλισμένων κατά και μετά τη συνταξιοδότησή τους.

Πέραν, όμως, των δέκα σεναρίων, κατά την παρουσίαση των μετρήσεων και των συμπερασμάτων της Έκθεσης στο ελληνικό Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, παρουσία εκπροσώπων Υπουργείων καθώς και οικονομικών και κοινωνικών φορέων, οι συντάκτες της Έκθεσης αναφέρθηκαν και σε δύο, ακόμη, μετρήσεις σχετικές με εναλλακτικές αριθμητικές προσεγγίσεις συγκεκριμένων παραμετρικών στοιχείων του συνταξιοδοτικού συστήματος:

- **Η πρώτη** από τις δύο αυτές αριθμητικές προσεγγίσεις αναφερόταν στην περίπτωση **κατάργησης όλων των δυνατοτήτων πρόωγων συνταξιοδοτήσεων και τη νομοθέτηση του 70ού ως έτους ηλικίας συνταξιοδότησης**. Με τη θέσπιση του μέτρου αυτού, υποστηρίχτηκε από τους εισηγητές της

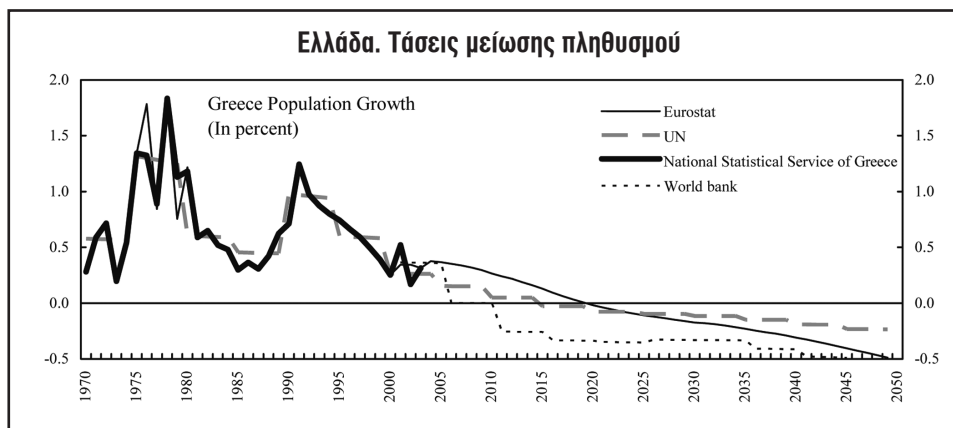
Έκθεσης, ότι, ο κρατικός προϋπολογισμός θα έχει ένα πρόσθετο όφελος ίσο με 7,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Εννοείται δηλαδή, ότι, το κράτος, με την επιμήκυνση των οριών ηλικίας συνταξιοδότησης, θα αποφύγει να καταβάλλει συντάξεις πριν από τη συμπλήρωση του 70ού έτους της ηλικίας.

- **Η δεύτερη** από τις πρόσθετες αυτές αριθμητικές προσεγγίσεις αναφερόταν στην περίπτωση **μείωσης, για όλους τους ασφαλισμένους, του δείκτη αναπλήρωσης στο 40 % των συντάξιμων αποδοχών**. Με τη νομοθέτηση του μέτρου αυτού, οι εισηγητές της Έκθεσης υποστήριξαν, ότι, ο κρατικός προϋπολογισμός θα έχει ένα πρόσθετο όφελος ίσο με 3,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Εδώ, βέβαια, πρόκειται για πραγματική απαξίωση των ασφαλισμένων και συνταξιούχων που με δείκτη αναπλήρωση στο 40 %, θα βλέπουν τις οφειλόμενες συντάξεις να έχουν εξαιρετικά χαμηλή αφητηρία εκκίνησης.

Τέλος, για την ολοκλήρωση της εικόνας των θέσεων, εισηγήσεων και «λύσεων» του ΔΝΤ παρατίθενται τα παρακάτω Διαγράμματα.¹¹

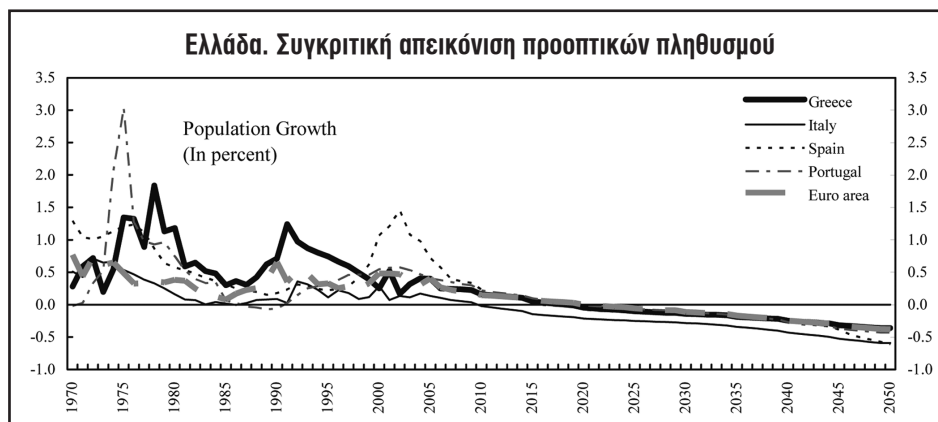
11. Από τα διαγράμματα τρία αναφέρονται στις προοπτικές εξέλιξης του πληθυσμού της χώρας, δύο συγκριτικά ιστογράμματα αναφέρονται στην προοπτική του προσδόξιμου επιβιώσης, δύο συγκριτικά ιστογράμματα αποτυπώνουν τις προοπτικές του δείκτη γονιμότητας και δύο συγκριτικά ιστογράμματα αποτυπώνουν τις προοπτικές του δείκτη δημογραφικής εξάρτησης.

Διάγραμμα 1

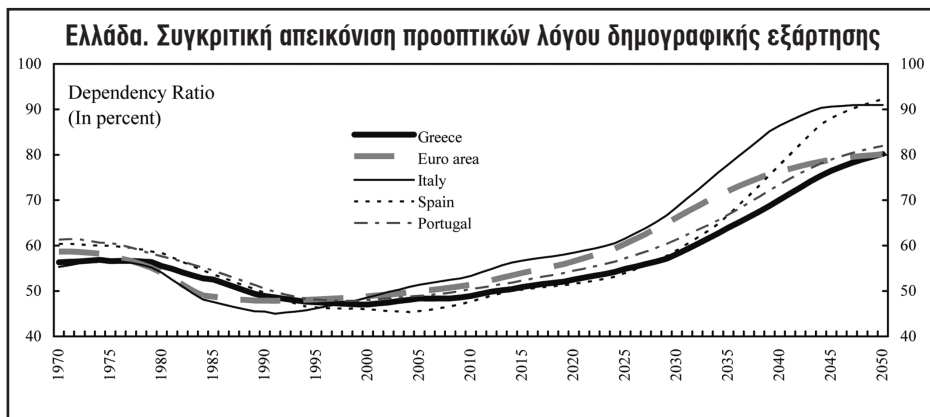
Πηγή: UN Population Institute, US Census Bureau, World Bank, National Statistical offices and IMF staff calculations

Διάγραμμα 2

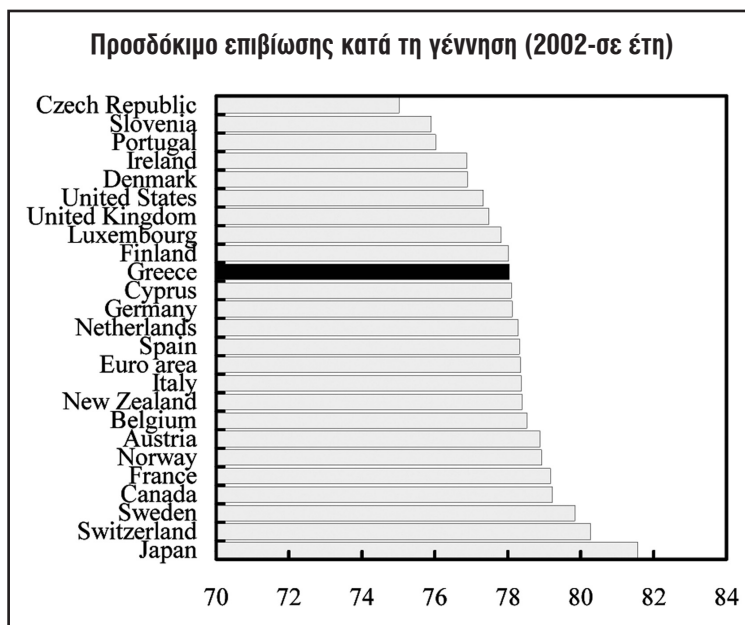
Πηγή: UN Population Institute, US Census Bureau, World Bank, National Statistical offices and IMF staff calculations

Διάγραμμα 3

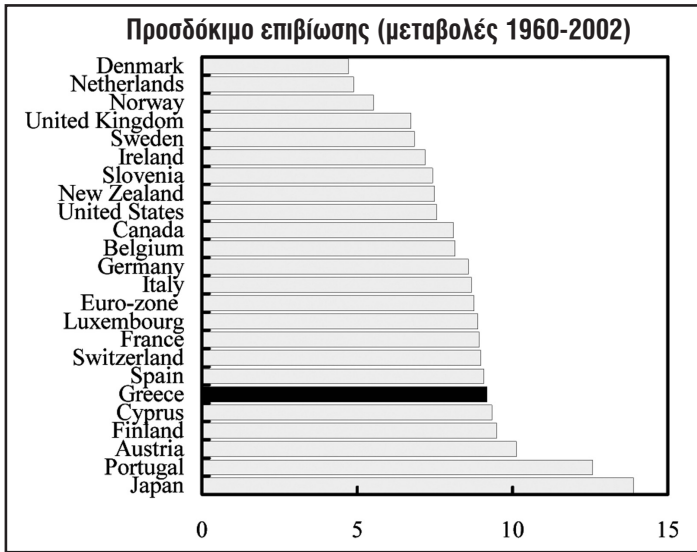
Πηγή: UN Population Institute, US Census Bureau, World Bank, National Statistical offices and IMF staff calculations

Διάγραμμα 4

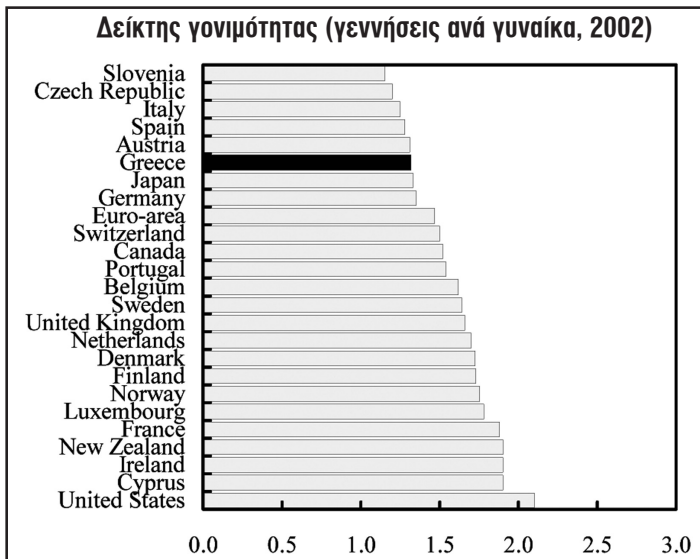
Πηγή: World Bank Development Indicators

Διάγραμμα 5

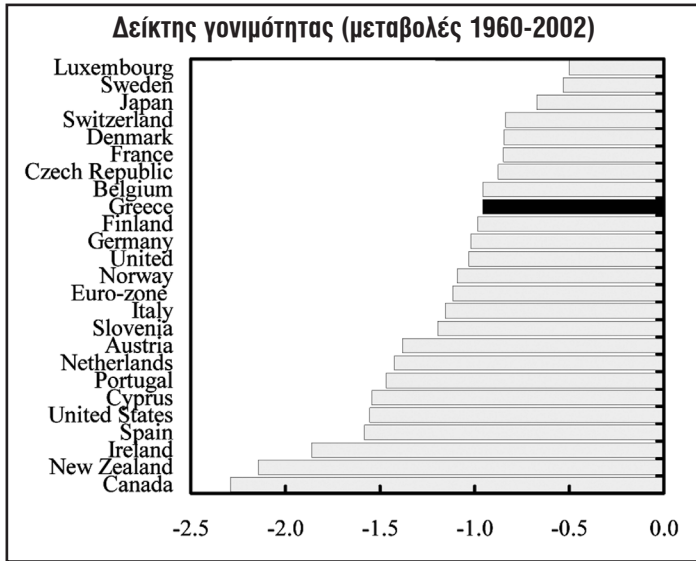
Πηγή: World Bank Development Indicators

Διάγραμμα 6

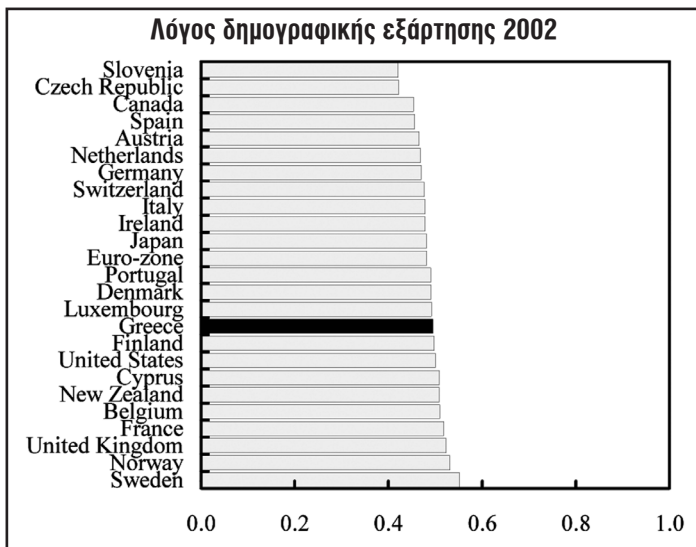
Πηγή: World Bank Development Indicators

Διάγραμμα 7

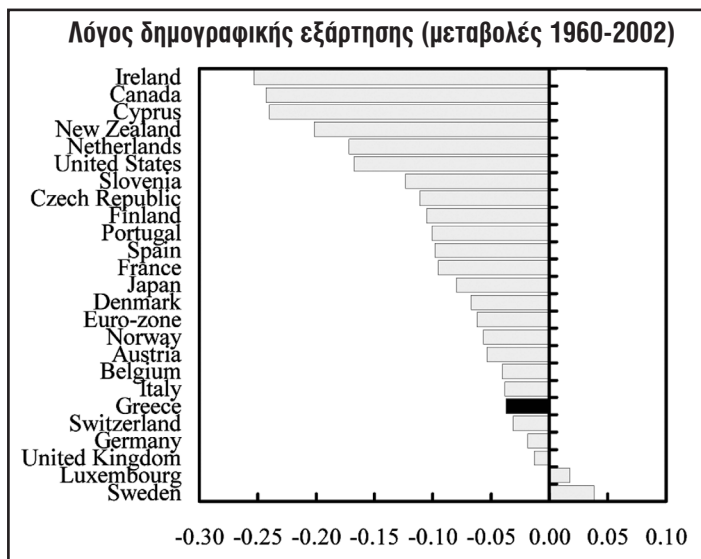
Πηγή: World Bank Development Indicators

Διάγραμμα 8

Πηγή: World Bank Development Indicators

Διάγραμμα 9

Πηγή: World Bank Development Indicators

Συμπερασματικά από την προηγηθείσα ανάλυση, καθίσταται σαφές, ότι, η Έκθεση του ΔΝΤ του έτους 2005, για την ελληνική οικονομία και το ελληνικό δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα, προσεγγίζει τα ζητήματα αυτά με όρους αποκλειστικής στόχευσης στα δημόσια ελλείμματα και στο δημόσιο χρέος και προβαίνει σε προτάσεις για τη μείωση των ελλειμμάτων και του χρέους.

Σε κανένα σημείο της Έκθεσης δεν αναπτύσσεται οποιαδήποτε άποψη για τη βελτίωση της λειτουργίας ή για την ενίσχυση της κοινωνικής αποτελεσματικότητας του ελληνικού δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος.

Η Έκθεση του Δ.Ν.Τ. αγνοεί τις όψεις αυτές του θέματος: οι προσεγγίσεις της έχουν απλά αριθμητικό χαρακτήρα, ελλείπει παντελώς, το κοινωνικό και πολιτικό στοιχείο. Αυτό συνιστά μια πρώτη και βέβαια, σημαντική διαπίστωση.

Πέραν της διαπίστωσης αυτής, όμως, έχει επισημανθεί, με επαρκή σχετική επιχειρηματολογία, ότι, ακόμη και οι μετρήσεις των μεγεθών της οικονομίας και οι συναφείς προβλέψεις της εξέλιξής τους, για το χρονικό διάστημα μέχρι το 2050, είναι **αβέβαιες και αντιφατικές** και πάντως, η πιθανότητα επαλήθευσης του συνόλου των αναμενόμενων αριθμητικών προοπτικών των συναφών οικονομικών και ασφαλιστικών μεγεθών είναι αδύνατη.

Γι αυτό και η Έκθεση του Δ.Ν.Τ. προβαίνει σε υποθετικούς συνδυασμούς των προοπτικών αυτών και αναπτύσσει δέκα πιθανά σενάρια, με διαφορετικά και σε μεγάλο βαθμό αντιφατικά, ανά σενάριο, δέσμες παραδοχών και υποθέσεων. Είναι δηλαδή σαφές ότι στα πλαίσια της μεθοδολογικής αυτής προσέγγισης, θα μπορούσε να αναπτύξει την πιθανότητα επέλευσης όχι μόνο 10 αλλά π.χ. 20 ή 30 ή οσωνδήποτε υποθετικών σεναρίων. Όλα αυτά αναδεικνύουν, βέβαια, **τη σχετικότητα των αριθμητικών προσεγγίσεων**.

Τελικά, ως επιστέγασμα των πιο πάνω, αποδεικνύεται, ότι, το δημόσιο συνταξιοδοτικό ζήτημα δεν λύνεται με απλές αριθμητικές προσεγγίσεις. Απαιτείται πολιτική προσέγγιση, κοινωνική ευαισθησία και συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές με άρτια επιστημονική τεκμηρίωση.

Όσες προσεγγίσεις κι αν πραγματοποιηθούν στον τομέα της οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος, με αγνόηση του κοινωνικού του χαρακτήρα, αδυνατούν να δώσουν κοινωνικά αποτελεσματική και βιώσιμη λύση. Στην κατεύθυνση αυτή, οι χρηματοδοτικές προϋποθέσεις του ΣΚΑ στην χώρα μας, ενυπάρχουν κατά την τεκμηριωμένη άποψη του Ινστιτούτου Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ στην διευρυμένη αναδιανομή του εισοδήματος και όχι στην διευρυμένη ανισοκατανομή του εισοδήματος σε βάρος της εργασίας.

Βιβλιογραφία

- Ρομπόλης Σ. - Ρωμανιάς Γ. - Μαργιός Β.: Αναλογιστική Μελέτη Συστήματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων στην Ελλάδα, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Αθήνα 2001.
- Ρωμανιάς Γ.: Ελληνικοί και Ευρωπαϊκοί μύθοι για το Ασφαλιστικό, εκδ. Βλάση, Αθήνα 2007.
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας: Κοινωνικός Προϋπολογισμός, Αθήνα, 2006.
- Anderson A.: Pension Mathematics for Actuaries, ACTEX Publications, 2006.
- European Commission, DG Economic and Financial Affairs: Annual Macroeconomic Database Ameco, 2006.
- International monetary Fund (I.M.F.) Greece: Selected Issues, Washington, D.C., 2005, 2006 and 2007.
- International monetary Fund (I.M.F.) Greece: Selected Issue and statistical Appendix, Washington, D.C. 2001 and 2003.
- International monetary Fund (I.M.F.) Greece: Selected Issue. An Overview of pension regorm, Washington, D.C. 2002.
- OECD: Economic Outlook Database, Paris, 2004.
- OECD: Employment protection: The costs and benefits of greater job security, Policy Brief, OECD Observer, Paris, 2004.
- Plamondon P.,M. Cichon et al.: Actuarial Practice in Social Security, ILO, Geneva 2003.
- Subramanian I.: Actuarial Mathematics of Social Security Pensions, ILO, Geneva 1999.
- Wickham, J.: The End of the European Social Model - Before It Began? Paper presented at the Conference “Dynamics of National Models of Employment”, Berlin, 2005.

